

ROK XVI

NUMER 2

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO

 KRAKÓW, DNIA 26 LUTEGO 1937

T R E Ś Ć

Poz.	Str.
11. Okólnik Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ. o opłatach szkolnych w szkołach zawodowych	30
12. Ogłaszanie przetargów publicznych w „Biuletynie Przetargowym”	34
13. Nauka religii mojżeszowej w publicznych szkołach powszechnych	34
14. Niekwalifikowane wychowawczynie przedszkoli	34
15. Wynagrodzenie członków komisji egzaminacyjnych za praktyczne egzaminy nauczycielskie	35
16. Konkurs w sprawie przyjęcia na studia w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie na rok szkolny 1937/8	36
17. Konkurs w sprawie przyjęcia na studia w Państwowym Instytucie Nauczycielskim w Warszawie w roku szkolnym 1937/8	37
18. Komunikat w sprawie Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich w roku szk. 1937/8	38
19. Konkursy	39
20. Komunikaty	39
21. DZIAŁ NIEURZĘDOWY:	
Prace piśmienne uczniów w zakresie historii	41
Z działalności ognisk metodycznych	48
Kronika	54
Wykaz czasopism prenumerowanych przez Centralną Bibliotekę Nauczycielską O. S. Kr. w r. 1937	59
Wykaz dzieł nabytych przez Centralną Bibliotekę Nauczycielską O. S. Kr.	59

11.

OKÓLNIK Nr 4

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

z dnia 15 stycznia 1957 r. (I. R-10926/56)

o opłatach szkolnych w szko-
łach zawodowych.

Z mocą obowiązującą od drugiego półrocza roku szkolnego 1956/57 zarządzam pobieranie w państwowych szkołach, seminariach i na kursach zawodowych następujących opłat szkolnych.

I. Takse za egzamin wstępny uiszczają wszyscy kandydaci przystępujący do tego egzaminu:

a) na kurs pierwszy w szkołach technicznych, średnich technicznych kolejowych, w szkołach i liceach handlowych oraz w średnich szkołach rolniczych i ogrodniczych, jak również w liceach rolniczych zł 5.—

b) w szkołach rzemieślniczo-przemysłowych (męskich i żeńskich), w szkołach mistrzowskich, w szkołach rękodzielniczych i gospodarczych żeńskich, seminariach zawodowych żeńskich i w szkołach niższych technicznych kolejowych zł 5.—

c) we wszystkich gimnazjach zawodowych, zorganizowanych według nowego ustroju. zł 5.—

II. Takse za badania psychotechniczne uiszczają wszyscy kandydaci poddawani tym badaniom:

a) w szkołach wymienionych w p. I. ust. a) i c) zł 2.—

b) w szkołach wymienionych w p. I. ust. b) zł 1.—

III. Taksa za egzamin dla eksternów w zakresie programu średniej szkoły zawodowej oraz w zakresie programu seminarium nauczycielek zł 60.—

IV. Takse wstępną czyli wpisowe uiszczają wszyscy uczniowie nowoprzyjęci do szkoły lub na kurs:

a) we wszystkich szkołach oraz na kursach z wyjątkiem kursów wędrownych, kursów korespondencyjnych i szkół przysposobienia rolniczego zł 10.—

b) w szkołach przysposobienia rolniczego zł 5.—

V. Taksa za egzamin końcowy we wszystkich szkołach i kursach . . zł 10.—

VI. Taksa za świadectwa:

a) za świadectwo ukończenia szkoły lub kursu zł 5.—

Uwaga: Świadectwa (wykazy postępów) roczne, półroczne, względnie semestralne wydaje się bezpłatnie.

b) za świadectwa wydawane eksternom ze złożenia egzaminu zł 5.—

c) za duplikaty świadectw ukończenia szkoły lub kursu zł 10.—

d) za duplikaty świadectw (wykaz postępów) rocznych, półrocznych, względnie semestralnych zł 12.—

e) za duplikaty świadectw, wydawanych eksternom zł 10.—

VII. Taksa administracyjna:

A. W szkołach:

a) technicznych:

1) na wydziałach mechanicznych, mechanicznych kolejowych, elektrycznych, elektromechanicznych, mechaniczno - elektrotechnicznych, lotniczych, samochodowych, młynarskich, włókienniczych, górniczych, hutniczych, przemysłowo - leśnych, chemicznych, ceramicznych, piwowarskich rocznie zł 170.—

2) na wydziałach budowlanych, drogowych, drogowo-budowlanych, drogowo-wodnych, mierniczych, melioracyjnych, miernictwa kopalnianego, eksploatacyjnych kolejowych rocz. zł 150.—

b) ogrodniczych średnich rocznie zł 170.—

c) ogrodnictwa w Poznaniu i w Państwowej Wyższej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie oraz w liceach rolniczych . . . rocznie zł 200.—

d) rolniczych średnich . rocznie zł 80.—

e) kolejowych niższych . rocznie zł 80.—

f) rzemieślniczo-przemysłowych męskich, rękodzielniczych i gospodarczych żeńskich oraz w szkołach niższych reorganizowanych według nowego ustroju z wyłączeniem szkół niższych rolniczych . . . rocznie zł 80.—

g) seminariach zawodowych żeńskich rocznie zł 90.—

h) rzemiosł budowlanych, koszykarskich i szewskich . . . rocznie zł 40.—

- i) w liceach i szkołach handlowych rocznie zł 150.—
- j) mistrzów mechaników, mistrzów budowlanych, drogowych i melioracyjnych, oraz na kursie majstrów i podmajstrzych młynarskich w Bydgoszczy rocznie zł 100.—
- k) w szkole wiertniczej w Borysławiu rocznie zł 150.—
- l) we wszystkich gimnazjach zawodowych, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie zł 170.—
- l) w szkołach przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym I. stopnia rocznie zł 30.—
- m) w szkołach przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym II. stopnia rocznie zł 90.—
- n) w szkołach przysposobienia kupieckiego I. stopnia rocznie zł 90.—
- o) w szkołach przysposobienia kupieckiego II. stopnia oraz w szkołach przysposobienia administracyjno-handlowego rocznie zł 170.—
- k) rękodzielniczych, gospodarczych i handlowych, zorganizowanych przy szkołach średnich zawodowych i żeńskich seminariach zawodowych, płatne z góry miesięcznie zł 5.—
- l) rękodzielniczych i gospodarczych, zorganizowanych przy niższych szkołach zawodowych z wyłączeniem szkół niższych rolniczych, płatne z góry miesięcznie zł 5.—
- m) trykotarstwa maszynowego i haftu maszynowego, płatne z góry miesięcznie zł 5.—
- n) wieczornych kroju i szycia, zorganizowanych przy państwowych szkołach i seminariach zawodowych żeńskich z wyłączeniem szkół niższych rolniczych żeńskich, płatne z góry miesięcznie zł 5.—
- o) korespondencyjnych — od przedmiotu, płatne z góry półrocznie . . . zł 5.—
- p) wędrownych — prowadzonych przez państwowe szkoły zawodowe żeńskie z wyłączeniem szkół niższych rolniczych żeńskich, płatne z góry miesięcznie zł 2.—

B. Na kursach:

- a) radiotechnicznych, ogrodnictwa w Poznaniu i Wilnie rocznie zł 150.—
- b) nadzorców drogowych i melioracyjnych za cały kurs jednorazowo zł 50.—
- c) gorzelniczych za cały kurs jednorazowo zł 20.—
- d) praktyki ogrodniczej w Zaleszczykach jednorazowo zł 20.—
- e) półrocznych dla elektromonterów, dla maszynistów i palaczy za cały kurs jednorazowo zł 50.—
- f) rocznych elektromonterów i dla pracowników przemysłu metalowego rocznie : zł 60.—
- g) kilimkarstwa płatne z góry miesięcznie zł 12.—
- h) rysunków zawodowych dla rzemieślników przemysłu metalowego, budowlanego i drzewnego, płatne z góry miesięcznie zł 5.—
- i) rysunku odręcznego, płatne z góry miesięcznie zł 5.—
- j) snycerstwa i rzeźbiarstwa dla rzemieślników przemysłu drzewnego, kamieniarskiego i sztukatorskiego, płatne z góry miesięcznie zł 3.—
- VIII. Uczniowie wydziału elektromonterskiego Państwowej Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej w Poznaniu, przebywający na obowiązkowej praktyce pozaszkolnej, opłacają takse w wysokości zł 15 półrocznie. Taksa ta pobierana jest jako opłata za korzystanie przez uczniów w czasie praktyki z normalnie przysługujących im uprawnień w szkole (za korzystanie z opieki lekarskiej, dentystrycznej, repetycyj i t. p.).
- IX. Taksy, wpłacane przez uczniów szkół i słuchaczy kursów oraz eksternów, zwrotowi nie podlegają.
- Wyjątkowo może być zwrócona taksa, wymieniona w punkcie III, w tym wypadku, gdy ekstern z powodu zasłabnięcia lub choroby, powstałej po wpłaceniu taksy, co winno być stwierdzone świadectwem lekarskim, egzaminowi poddawać się nie może, względnie po wpłaceniu taksy do egzaminu dopuszczony nie zostanie. Zwrotu tego dokonywują Dyrekcje szkół we własnym zakresie działania.
- X. a) Prócz taks, wymienionych pod VI c), d) i e), zainteresowani uiszczają opłatę stemplową znaczkami w wysokości przewidzianej w przepisach o opłatach stemplowych.

Dyrekcje otrzymane znaczki nakleją na wydanym duplikacie i kasują.

b) Taksy, wymienione w punktach I, II i III wzięte łącznie, rozdzielają Dyrekcje szkół pomiędzy egzaminatorów oraz prowadzących badania psychotechniczne, jako wynagrodzenie za udział w egzaminach; sumy uzyskane od uczniów (eksternów) z tego tytułu powinny być podawane w liście wypłat wynagrodzeń egzaminatorów.

c) Dochód z taks, wymienionych w punktach IV, V, VI, VII i VIII, Dyrekcje szkół zatrzymują do swojej dyspozycji na pokrycie wydatków, przewidzianych w zatwierdzonych przez Kuratorium Okręgu Szkolnego rocznych planach finansowo gospodarczych.

Dyrekcje szkół, których zatwierdzone plany przewidują dochody większe od zatwierdzonych wydatków, przelewają nadwyżki za pośrednictwem P. K. O. na właściwe konta Izb Skarbowych, względnie na konta Kas Urzędów Skarbowych na rachunek funduszu dzonych przez Kuratorium Okręgu Szkoln. pod nazwą „Taksa administracyjna“.

Dyrekcje szkół, których zatwierdzone plany przewidują dochody mniejsze od zatwierdzonych wydatków, otrzymują z Kuratorium Okręgu Szkolnego brakujące sumy w formie dotacji.

d) Sposób pobierania, przechowywania i księgowania sum, otrzymywanych z powyższych taks, normują przepisy rachunkowo-kasowe, wydane przez Ministerstwo W. R. i O. P.

XI. Do uiszczenia taks obowiązani są zasadniczo wszyscy uczniowie.

XII. a) Taksy, wymienione w punktach I, II, III i V, winny być wypłacone przed przystąpieniem do egzaminu. Taksa, wymieniona w punkcie IV, winna być uiszczona po przyjęciu ucznia do szkoły lub na kurs, nie później jednak niż w ciągu 3-ch tygodni od daty przyjęcia do szkoły oraz nie później niż w ciągu tygodnia od daty przyjęcia na kurs. Taksy, wymienione w punkcie VI, winny być uiszczone przed wydaniem świadectwa, względnie duplikatu. Taksy administracyjne, wymienione w punkcie VII B. poz. b), c), d) i e), winny być uiszczone przed przyjęciem na kurs.

b) Taksy administracyjne, wymienione w punkcie VII A. oraz p. VII B. poz. a) i f), powinny być wpłacane w dwóch równych

ratach półrocznych z początkiem danego półrocza jednak najpóźniej do dnia 20 listopada za I półrocze i do dnia 20 kwietnia za II półrocze.

c) Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy występują ze szkoły, można nie żądać opłacenia taksy.

XIII. a) Dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających uposażenie służbowe lub wynagrodzenie ze Skarbu Państwa, oraz dzieci czynnych funkcjonariuszów przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe“ i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre, z zastrzeżeniem, że rodzice ich nie posiadają znaczniejszego majątku, opłacają 50% normalnej taksy administracyjnej, wskazanej w punkcie VII A.

b) Dzieci rodziców niezamożnych, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre, mogą korzystać z częściowego lub całkowitego zwolnienia od taksy administracyjnej; w wyjątkowych wypadkach również i dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych oraz dzieci czynnych funkcjonariuszów przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe“ i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“ mogą korzystać z częściowego lub całkowitego zwolnienia od zmniejszonej do 50% taksy (punkt XIII poz. a). Zwolnienia takie muszą jednak mieścić się w granicach normy dozwolonej.

Całkowite zwolnienia od taksy administracyjnej należy stosować w pierwszym rzędzie w odniesieniu do dzieci niezamożnych inwalidów wojennych oraz niezamożnych kawalerów orderu „Virtuti Militari“ i odznaczonych Krzyżem lub Medalem Niepodległości.

W gimnazjach zawodowych, otwieranych na podstawie ustawy o ustroju szkolnictwa z dnia 11 marca 1952 r., częściowe lub całkowite zwolnienia od taksy administracyjnej, oprócz wypadków przewidzianych w ustępie drugim, należy stosować szczególnie w odniesieniu do dzieci, których rodzice pracują w tych zawodach, do których dane gimnazjum przygotowuje, przy czym oczywiście należy przestrzegać wymagań, dotyczących postępu w nauce i sprawowaniu się, o czym mowa w ustępie pierwszym.

c) Określonych wyżej pod poz. a) i b) zwolnień od opłaty taksy administracyjnej udzie-

lają co półrocze Rady Pedagogiczne szkół stosownie do stanu majątkowego rodziców — uczniom, którzy pilnością i postępami w nauce na to zasługują. Rady Pedagogiczne powinny przy zwolnieniach od taks rozważyć dokładnie warunki, w jakich młodzież poza szkołami pozostaje. Opieka domowa ucznia może odwołać się od decyzji Rady Pedagogicznej, w wypadku odmówienia zwolnienia, do Kuratorium, które rozstrzyga ostatecznie.

d) Radom Pedagogicznym przysługuje prawo udzielania zwolnień, przewidzianych w punkcie XIII-b, w wysokości nie przekraczającej 20%, a w gimnazjach zawodowych, szkołach przysposobienia oraz w liceach rolniczych 40% wpływu, jaki osiągnęłaby szkoła, pobierając całkowitą taksę administracyjną, wymienioną w punkcie VII-A, od wszystkich uczniów, zapisanych do szkoły.

e) Gdyby jakieś wyjątkowe względy zmuszały Radę Pedagogiczną do udzielenia zwolnień na kwotę wyższą, niż wyżej wskazana, winny Dyrekcje szkół uzyskać na to zgodę Kuratorium Okręgu Szkolnego, występując z wnioskami w I półroczu do dnia 1-go listopada — a w II półroczu do dnia 1-go kwietnia (w szkołach rzemiosł budowlanych do dnia 1 lipca i 1 stycznia).

f) Decyzja Rady Pedagogicznej o udzieleniu zwolnień od taksy administracyjnej następuje do dnia 20 października na skutek podania, wniesionego do Dyrekcji szkoły przez rodziców lub opiekę domową ucznia, w terminie najdalej do dnia 20 września. Dyrekcja szkoły może żądać uzupełnienia podania zaświadczeniem o stanie majątkowym.

g) Funkcjonariusze państwowi i wojskowi zawodowi oraz funkcjonariusze przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe” i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” nie składają podań o udzielenie zwolnień, przewidzianych w punkcie XIII a). Dyrekcja szkoły może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia świadectwa o stanie majątkowym lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonariuszem państwowym względnie funkcjonariuszem wymienionych przedsiębiorstw państwowych.

h) Uczniowie, którzy uzyskali zwolnienie od taksy w jednym półroczu, korzystają ze zwolnień i w następnym półroczu szkolnym,

o ile istnieją warunki, od których zależy zwolnienie.

i) Uczniowie niezwolnieni od taksy obowiązani są wpłacić ją ratami półrocznymi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odpowiednich decyzji Rady Pedagogicznej najpóźniej jednak do dnia 20-go listopada za I półrocze i do dnia 20-go kwietnia za II półrocze.

XIV. Od opłat wymienionych w punktach I, II III, IV, V, VI, VII-B i VIII, nikt zwolnionym być nie może. Wyjątkowo mogą być zwolnione od opłaty, przewidzianej w punkcie VII-B-p, te uczenie kursów wędrownych, które chwilowo same pozostają bez pracy, lub rodzice ich są bezrobotni.

XV. W sprawach, związanych z pobieraniem (egzekwowaniem) taks oraz umarzeniem w wyjątkowych wypadkach nieściągalnych taks, decyduje Kuratorium Okręgu Szkolnego.

XVI. Z chwilą wejścia w życie niniejszego okólnika przestają obowiązywać:

1) zarządzenie z dnia 14 grudnia 1932 r. Nr III HG-4842/32 w sprawie opłaty na kursach wędrownych,

2) zarządzenie z dnia 30 stycznia 1935 r. Nr I R-10354/34 w sprawie zwalniania od opłat na kursach wędrownych,

3) okólnik Nr 79 z dnia 8 września 1935 r. (I R-7206/35) o opłatach szkolnych w szkołach zawodowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8 z dnia 25 września 1935 r., poz. 160),

4) okólnik Nr 46 z dnia 19 maja 1936 r. (I R-5701/36) o opłatach za egzamin dla eksternów w państwowych szkołach zawodowych,

5) zarządzenie z dnia 26 maja 1936 r. Nr III-TP-463/36 w sprawie taksy dla uczniów, przebywających na praktyce pozaszkolnej,

6) okólnik Nr 111 z dnia 27 października 1936 r. (I R-6207/36) o opłatach szkolnych w szkołach zawodowych.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

W. Świątosławski w. r.

12.

Nr O. 2565/37. Kraków, dn. 1. II. 1937 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz zakładów kształcenia nauczycieli w Okręgu w sprawie ogłaszania przetargów publicznych w „Biuletynie Przetargowym“.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 19 stycznia b. r. Nr I. Bud. 31/37 oznajmiło, że przy ogłaszaniu przetargów publicznych na roboty budowlane można korzystać z bezpłatnego umieszczenia ogłoszeń o przetargach w tygodniku specjalnie poświęconym sprawom rynku budowlanego p. t. „Biuletyn Przetargowy“. Adres redakcji: Warszawa, ul. Widok 22.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński wr.

13.

Nr I. 59/37. Kraków, dn. 22. I. 1937 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych w Okręgu w sprawie

nauki religii mojżeszowej w publicznych szkołach powszechnych.

Zawiadamiam, że Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego okólnikiem Nr 151 z dnia 29 grudnia 1936 r. Nr II. P.-9643/36 przypomniało, że, zgodnie z obowiązującym obecnie a zatwierdzonym rozporządzeniem Ministra WR. i OP. z dnia 29 kwietnia 1928 Nr I.-6382/28 programem nauki religii mojżeszowej w szkołach powszechnych, można — zależnie od decyzji Inspektora Szkolnego — dodać, poczynając od kl. II. do nauki religii 2 godziny tygodniowo na lekturę Pisma św. w języku hebrajskim tylko wtedy, gdy to nie spowoduje żadnego obciążenia Skarbu Państwa. Ewentualne wydatki związane z przeznaczonymi na ten cel

godzinami dodatkowymi mają ponosić wyłącznie zainteresowane gminy wyznaniowe żydowskie, jeśli zarządy tych gmin wyrażą na to swą zgodę.

Pokrywanie tych wydatków z kredytów przeznaczonych na godziny nadliczbowe jest niedopuszczalne i jeśliby to gdziekolwiek miało miejsce, winno na t y c h m i a s t u s t a ć.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński wr.

14.

Nr I. 15090/37. Kraków, dn. 1. II. 1937 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych w Okręgu w sprawie

niekwalifikowanych wychowawczyń przedszkoli.

Nawiązując do tutejszego okólnika z dnia 2 listopada 1936 r. Nr I-30659/36 w sprawie uzyskania kwalifikacji zawodowych przez czynne wychowawczynie przedszkoli (Dz. Urz. Kuratorium Nr 12 poz. 138 z roku 1936), zawiadamiam, że celem udostępnienia wychowawczyniom przedszkoli składania egzaminu specjalnego w ciągu roku 1937 Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządzeniem z dnia 14 stycznia 1937 r. Nr II. P.-97/37 poleciło, aby:

1) podania niekwalifikowanych wychowawczyń przedszkoli w sprawie przyznania kwalifikacji zawodowych, wniesione do władz szkolnych w terminie do końca grudnia 1936 r., traktować w wypadku nieprzyznania interesowanym wspomnianych kwalifikacyj, jako podania o dopuszczenie do egzaminu specjalnego;

2) do egzaminu specjalnego w ciągu roku 1937 mogą być dopuszczone również te kandydatki, które, przystępując w r. 1936 do wspomnianego egzaminu po raz pierwszy, złożyły go z wynikiem niedostatecznym.

W związku z powyższym wychowawczynie przedszkoli, wymienione w punktach 1 i 2 niniejszego pisma, oraz te, które w terminie do końca grudnia 1936 r. wniosły podania o dopuszczenie do egzaminu specjalnego, a będą go zdawały w ciągu roku 1937, dopuszcza się do dalszego prowadzenia zajęć wychowawczych w przedszkolach do końca roku kalendarzowego 1937.

O powyższym należy zawiadomić interesowanych w jak najkrótszym czasie.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński wr.

15.

Nr I.-4818/57. Kraków, dn. 24. II. 1957 r.

Do

Panów Prezesów i Członków Komisji Egzaminacyjnych dla egzaminów praktycznych na nauczycieli publicznych szkół powszechnych oraz Inspektorów Szkolnych w Okręgu w sprawie

wynagrodzenia członków Komisji egzaminacyjnych za praktyczne egzaminy nauczycielskie.

Podaję do wiadomości i stosowania okólnik Ministerstwa, zmieniający od 1 marca 1957 dotychczasowe normy wynagrodzenia członków Komisji Egzaminacyjnych za praktyczne egzaminy nauczycielskie.

Odnosnie zaś ustępu drugiego okólnika Ministerstwa wyjaśniam, że opłata za egzamin praktyczny, podana w p. 15 okólnika Ministerstwa, cytowanego w tym ustępie została okólnikiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 4 maja 1955 r. Nr B. P. 9981/55 obniżona do 50 złotych.

Okólnik ten został przedrukowany w Dzienniku Urzędowym Kuratorium z r. 1955 Nr 6, poz. 49.

Kurator Okręgu Szkolnego:

J. Stypiński wr.

„Ministerstwo Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
Warszawa.

OKÓLNIK Nr 12.

z dnia 16 lutego 1957 r. (II P-8290/56) w sprawie wynagrodzenia członków komisji egzaminacyjnych za praktyczne egzaminy nauczycielskie.

W myśl § 6 i § 27 przepisów w sprawie praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznej szkoły powszechnej z dnia 14 grud-

nia 1928 r. (Dz. Urz. z 1929 r. Nr 1, poz. 3) zarządzam, co następuje:

1) Zgodnie z p. 15 okólnika Nr 85 z dn. 14. VI. 1954 r. (I R-4547/54) — (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6—7, poz. 96) opłata za praktyczny egzamin na nauczyciela publicznych szkół powszechnych wynosi 50 zł.

Nauczyciel, ubiegający się o dopuszczenie do praktycznego egzaminu, wpłaca powyższą opłatę do Kasy Urzędu Skarbowego w siedzibie Kuratorium na fundusz specjalny „Taksa Administracyjna“ bezpośrednio lub za pośrednictwem innych Kas Urzędów Skarbowych względnie za pośrednictwem P. K. O. lub przekazem pocztowym.

Pokwitowanie (odcinek blankietu P. K. O. — dowód nadania) nauczyciel dołącza do podania o dopuszczenie do egzaminu. Bez tego pokwitowania podanie nie będzie rozpatrywane.

II) Prezes Komisji Egzaminacyjnej pokrywa z funduszy przekazanych mu przez Kuratorium wydatki administracyjne, ewentualne koszty podróży i diety członków Komisji Egzaminacyjnej przy egzaminach odbywanych poza siedzibą egzaminatorów (w/g przepisów § 1 a Regulaminu) oraz wynagrodzenie egzaminatorów.

III) Normy wynagrodzenia egzaminatorów obowiązują następujące:

1) Przy egzaminach odbywanych w myśl § 1 a Regulaminu za egzamin każdego nauczyciela:

A. Wynagrodzenie Prezesa Komisji 2 zł 50 gr.

B. Wynagrodzenie Egzaminatora:

a) za wizytację 4 zł,

b) za kolokwium 1 zł 50 gr.

2) Przy egzaminach odbywanych w myśl § 1 b Regulaminu za egzamin każdego nauczyciela:

A. Wynagrodzenie Prezesa Komisji 2 zł 50 gr.

B. Wynagrodzenie Członka Komisji za nadzór przy egzaminie piśmiennym od godziny 1 zł.

C. Wynagrodzenie egzaminatora:

a) za udział w lekcjach próbnych od godziny 1 zł 50 gr.

b) za ocenę prac piśmiennych:

za 1 ocenę 2 zł.

za 2 i ewentualnie 3 ocenę po 1 zł.

c) za kolokwium 1 zł 50 gr.

3. Jeżeli Prezes Komisji wchodzi w skład kompletu egzaminacyjnego jako egzamina-

tor, otrzymuje wynagrodzenie, przewidziane pod A. i B., względnie także pod C.

Przewodniczący kompletu nie jest oddzielnie wynagradzany za tę funkcję.

Wypłata wynagrodzeń egzaminatorów następuje po ukończeniu egzaminów.

Prezes Komisji może udzielać członkom, udającym się w podróż służbową, zaliczek na koszty podróży według norm obowiązujących.

IV. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 marca 1937 r.

Z dniem tym przestaje obowiązywać okólnik z dnia 9 stycznia 1929 r. Nr II-606/29 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 2, poz. 17).

Minister

W. Świątosławski w. r.“

16.

KONKURS

w sprawie przyjęcia na studia w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie na rok szkolny 1937/38.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządzeniem z dnia 17/II. 1937 roku, Nr II. P. 661/37 ogłasza konkurs w sprawie przyjęcia na studia w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej przygotowującym nauczycieli do pracy w szkołach specjalnych dla dzieci anormalnych: głuchoniemych, niewidomych, umysłowo upośledzonych i moralnie zaniedbanych.

W roku szkolnym 1937/38 przewiduje się uruchomienie jednego działu, a mianowicie działu umysłowo upośledzonych.

O przyjęcie do Instytutu mogą się ubiegać czynni stali nauczyciele (ki) publicznych szkół powszechnych posiadający:

- 1) pełne kwalifikacje nauczycielskie,
- 2) najwyżej 35 lat życia,
- 3) dobrą opinię o pracy.

Kandydaci po ukończeniu kursu będą obowiązani do pracy nauczycielskiej w szkołach, wskazanych przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przynajmniej w ciągu trzech lat. Nauczyciele, korzystający z płatnego urlopu na studia, którzy po ukończeniu studiów nie wywiążą się z własnej winy z przyjętego obowiązku 3-letniej pracy we wskazanych szkołach, będą obowiązani do zwrotu rocznego uposażenia.

Pierwszeństwo w przyjęciu na studia w Instytucie mają nauczyciele, posiadający znajomość jednego z obcych języków oraz ci, którzy odbyli praktykę w szkołach specjalnych.

Podania do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o przyjęcie do Instytutu należy wnosić w drodze służbowej najpóźniej do dnia 1 kwietnia r. b., dołączając do nich:

- 1) własnoręczny opis życia i pracy dotychczasowej,
- 2) metrykę urodzenia,
- 3) dokumenty, stwierdzające czas i rodzaj pracy oraz opinię o pracy,
- 4) świadectwa odbytych studiów w oryginałach,
- 5) dwie nienaklejone fotografie (wzór urzędowy) z własnoręcznym, czytelnym podpisem,
- 6) deklarację zobowiązującą do 3-letniej pracy w szkole, wskazanej przez władze szkolne.

Bezpośrednio przełożona władza służbowa dołączy wyciąg z wykazu stanu służby i kwalifikacyjnego oraz szczegółową opinię o kandydacie.

O ostatecznym przyjęciu do Instytutu zdecyduje kolokwium, które odbędzie się dnia 19 czerwca r. b. (godz. 8. rano) w Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie (Al. 3. Maja Nr 18), polegające na pracy piśmiennej i zreferowaniu przez kandydata jednej ze wskazanych poniżej książek (stosownie do wyboru przez kandydata):

- 1) Baley S. Zarys psychologii w związku z rozwojem psychiki dziecka. — Książnica Atlas (b. d.) 424 str.
- 2) Hessen S. Podstawy pedagogiki. Nasza Księgarnia 1931, 428 str.
- 3) Devey J. Szkoła a dziecko. Warszawa, Książnica Atlas.
- 3) Devey J. Moje pedagogiczne credo. Warszawa, Książnica Atlas (b. d.)
- 5) Joteyko J. Jedność szkolnictwa ze stanowiska psychologii i potrzeb społecznych. — Warszawa, Nasza Księgarnia 1929.

Jednocześnie przy kolokwium tym kandydaci będą obowiązani wykazać się znajomością anatomii i fizjologii człowieka w zakresie podręcznika J. Sosnowskiego.

Kandydaci dopuszczeni do egzaminu wstępnego, poddani będą na miejscu badaniu le-

karskiemu dla stwierdzenia, czy stan ich zdrowia pozwoli im na studia.

Kandydaci, których egzamin wypadnie pomyślnie, będą przyjęci do Instytutu, o czym nastąpi osobne zawiadomienie.

Oprócz urlopów płatnych przewiduje się dla uczestników urlopy płatne za zwrotem kosztów zastępstwa na raty względnie za zwrotem kosztów zastępstwa bez spłat ratalnych oraz bezpłatne.

Wobec znacznego ograniczenia liczby urlopów płatnych, kandydaci winni wyraźnie zaznaczyć w podaniach, o jaki rodzaj urlopu proszą.

Podania kandydatów Inspektoraty szkolne prześlą do Kuratoriów do dnia 12 kwietnia b. r. W podaniach tych znaleźć się winny następujące dane:

- 1) Nazwisko i imię, wiek, wyznanie, stan cywilny,
- 2) stanowisko służbowe i miejsce pracy,
- 3) ilość lat pracy,
- 4) kwalifikacje,
- 5) znajomość języka obcego i jakiego.

Do Instytutu mogą być przyjęci, w miarę wolnych miejsc, również wykwalifikowani nauczyciele (ki) prywatnych szkół powszechnych. Odnośni kandydaci winni do dnia 1 kwietnia r. b. złożyć do Ministerstwa za pośrednictwem właściwego Okręgu Szkolnego podania z następującymi załącznikami:

- 1) własnoręczny opis życia i pracy dotychczasowej,
- 2) metrykę urodzenia,
- 3) dokumenty stwierdzające czas i rodzaj pracy,
- 4) świadectwa odbytych studiów w oryginałach,
- 5) dwie nienaklejone fotografie (wzór urzędowy) z własnoręcznym podpisem.

W Instytucie obowiązują opłaty, przewidziane zarządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dnia 3 lipca 1954 r. Nr I. R. 4700/54 (Dziennik Urzędowy Ministerstwa W. R. i O. P. Nr 6—7, poz. 94).

W związku z powyższym opłatę za egzamin wstępny w wysokości zł 10 należy wpłacić do P. K. O. na konto 33306 Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej w Warszawie niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o dopuszczeniu do egzaminu wstępnego.

17.

KONKURS

w sprawie przyjęcia na studia w Państwowym Instytucie Nauczycielskim w Warszawie w roku szkolnym 1957/58.

Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 17 II. 1957 r. Nr II. P. 779/57 ogłasza konkurs na urlopy dla kandydatów na 1-szy rok studiów w Państwowym Instytucie Nauczycielskim w Warszawie w roku szkolnym 1957/58.

1. O przyjęcie mogą się ubiegać kierownicy (czki) i stali (te) nauczyciele (ki) publicznych szkół powszechnych, szkół ćwiczeń, zakładów kształcenia nauczycieli i szkół specjalnych, którzy (re) nie później niż w roku 1954 uzyskali świadectwo ukończenia Wyższego Kursu Nauczycielskiego lub analogicznych studiów.

2. Przy przyjmowaniu będą przede wszystkim uwzględniane osoby, które wykazały szczególne zainteresowanie i uzdolnienia pedagogiczne oraz zamiłowanie do pracy o charakterze społecznym na terenie szkoły (rozumienie wpływu czynników socjologicznych w poznaniu dziecka, współpraca szkoły z domem i t. d.).

3. Podanie o przyjęcie na 1-szy rok studiów należy wnieść drogą służbową do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w terminie do dnia 15 kwietnia 1957 r. i zaopatrzyć w następujące załączniki:

a) dokładny życiorys własnoręcznie napisany, z wyszczególnieniem przebiegu dotychczasowych studiów i praktyki nauczycielskiej. W życiorysie należy pomieścić sprawozdanie z dotychczasowej pracy wychowawczej, dydaktycznej i społecznej, dołączając krótki referat na temat dokonanych przez petenta spostrzeżeń z życia dzieci na podstawie dotychczasowej praktyki,

b) świadectwa szkolne i egzaminacyjne oraz inne dowody dokonanych prac i odbytych studiów, n. p. zaświadczenie z udziału w kursach wakacyjnych (w oryginałach),

c) odpis wykazu stanu służby,

d) wykaz przestudiowanej do egzaminu lektury, która może być przedmiotem kolokwium,

e) deklarację według załączonego wzoru,

f) dwie nienaklejone fotografie z własno-

ręcznym, czytelnym podpisem (format urzędowy).

Bezpośrednio przełożona władza służbowa dołączy ponadto wyciąg z wykazu kwalifikacyjnego oraz szczegółową opinię o kandydacie i prześle podania kandydatów ze swego obwodu szkolnego do Kuratorium w terminie do 1 maja b. r.

4. O ostatecznym przyjęciu do Instytutu rozstrzygnie kolokwium wstępne w Instytucie (Al. Ujazdowska 20) w dniach 24, 25 i 26 czerwca. O dniu egzaminu kandydaci dopuszczeni do kolokwium — będą zawiadomieni przez Dyрекcję Instytutu.

Wymagania przy egzaminie wstępnym (kolokwium) oraz warunki przyjęcia podane zostały w komunikacie Dyrekcji Państwowego Instytutu Nauczycielskiego (Dziennik Urzędowy Ministerstwa W. R. i O. P. Nr 12, poz. 216 z dnia 31/XII 1935 r.) oraz w Dziennikach Kuratoriów.

6. Kandydaci dopuszczeni do egzaminu wstępnego poddani będą na miejscu badaniu lekarskiemu dla stwierdzenia, czy stan zdrowia umożliwia im studia.

7. Nauczyciele przyjęci do Instytutu mogą otrzymać na pierwszy rok studiów, t. j. na rok szkolny 1937/38, urlop płatny za zwrotem kosztów zastępstwa bez spłat ratalnych lub bezpłatny — na warunkach określonych w deklaracji.

Na drugi rok studiów — zależnie od wyników pracy w pierwszym roku studiów — udzielane będą w miarę możliwości urlopy płatne lub płatne za zwrotem kosztów zastępstwa ratami.

Składający podanie obowiązany jest podać, o jaki rodzaj urlopu prosi oraz zaznaczyć, czy będzie posiadał dostateczne środki finansowe na utrzymanie się w Warszawie, otrzymawszy na 1-szy rok studiów urlop płatny za zwrotem kosztów zastępstwa bez rat wzgl. bezpłatny, gdyż na żadne subwencje liczyć nie można.

Słuchaczy Instytutu obowiązują opłaty, przewidziane zarządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 3 lipca 1934 r. Nr I. R. 4700/34 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6—7 z dn. 31 lipca 1934 r. poz. 94 (Nr II. P. 779/34).

D e k l a r a c j a.

Prosząc o przyjęcie do Państwowego Instytutu Nauczycielskiego w Warszawie, niniejszym zobowiązuję się:

1) przestrzegać ściśle postanowień regulaminów, obowiązujących w Instytucie Nauczycielskim i zarządzeń Dyrekcji,

2) nie obejmować bez porozumienia z Dyrekcją Instytutu Nauczycielskiego żadnych zajęć ubocznych,

3) w razie uzyskania, dla pracy w Instytucie Nauczycielskim, urlopu płatnego lub płatnego za zwrotem kosztów zastępstwa — pracować — niezależnie od zobowiązań, przyjętych uprzednio z powodu pobierania stypendium, czy urlopu — w ciągu lat czterech od daty ukończenia Instytutu w szkolnictwie na stanowisku, które wyznaczą mi władze szkolne najdalej w tymże okresie czasu.

Gdybym z własnej winy, czego ocenę pozostawiam władzom szkolnym, przerwał studia, lub po ich ukończeniu nie wypełnił zobowiązań, wyżej wymienionych w pkt. 3), zobowiązuję się zwrócić do Skarbu Państwa całą kwotę, otrzymaną tytułem poborów służbowych w czasie studiów w Państwowym Instytucie.

(podpis).

Kierownik
Nauczyciel
szkoły klasowej w
w powiecie
W dnia 193... r.

18.

KOMUNIKAT

w sprawie

Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich w r. szk. 1937/38.

W roku szkolnym 1937/38 czynne będą na Państwowych Wyższych Kursach Nauczycielskich następujące grupy: humanistyczne (j. polski, historia) w Krakowie i Warszawie, geograficzno-przyrodnicza we Lwowie i Warszawie, matematyczno-przyrodnicza (matematyka, przyroda żywa i martwa) w Poznaniu i Warszawie; rysunków i zajęć praktycznych (dla mężczyzn) w Warszawie, oraz śpiewu i wychowania fizycznego (dla mężczyzn i kobiet) w Poznaniu.

Oprócz urlopów płatnych przewiduje się dla uczestników urlopy płatne za zwrotem kosztów zastępstwa na raty, względnie za zwrotem kosztów zastępstwa bez spłat ratalnych oraz bezpłatne.

Świadectwa zdrowia mogą wydawać prócz lekarzy powiatowych, także lekarze szkolni czynni przy szkołach państwowych. Lekarze szkolni jednak nie są obowiązani do bezpłatnego wydawania wspomnianych świadectw zdrowia. Do podań, oprócz załączników, wymienionych w Regulaminie W. K. N., należy dołączyć w miarę możliwości zaświadczenia z przesłuchanych kursów uzupełniających (wakacyjnych lub z lekcjami w ciągu r. szk.) i dowody prac (lekcyj próbnych, referatów), wykonanych na konferencjach rejonowych. Dowody te będą brane pod uwagę przy kwalifikowaniu podań.

Kandydaci ubiegający się o urlop płatny za zwrotem kosztów zastępstwa na raty, winni zaznaczyć to wyraźnie w podaniu oraz dołączyć deklarację według wzoru, podanego w Dzienniku Urz. z r. 1929, Nr 4, poz. 42.

Termin wnoszenia podań upływa z dniem 1 kwietnia 1937 r.

19.

KONKURSY

z terminem czterotygodniowym od daty ukazania się niniejszego Nru Dziennika Urz.

Inspektorat Szkolny w G o r l i c a c h ogłasza konkurs na następujące posady kierowników:

- 1) 7 kl. publ. szkoły powsz. w Ołpinach, gm. Szerzyny, pow. Jasło,
- 2) 4 kl. publ. szkoły powsz. w Lipinkach, gm. Lipinki, pow. Gorlice,
- 3) 4 kl. publ. szkoły powsz. w Czermej, gm. Szerzyny, pow. Jasło,
- 4) 4 kl. publ. szkoły powsz. w Błażkowej, gm. Jodłowa, pow. Jasło.
- 5) 5 kl. publ. szkoły powsz. w Łosiu, gm. Ropa, pow. Gorlice,
- 6) 3 kl. publ. szkoły powsz. w Wójtowej, gm. Lipinki, pow. Gorlice,
- 7) 5 kl. publ. szkoły powsz. w Grabiu, gm. Krempna, pow. Jasło,
- 8) 3 kl. publ. szkoły powsz. w Żurowej, gm. Szerzyny, pow. Jasło,
- 9) 2 kl. publ. szkoły powsz. w Bartnem, gm. Sękowa, pow. Gorlice,

- 10) 2 kl. publ. szkoły powsz. w Mszance, gm. Glinik Mariampolski, pow. Gorlice,
- 11) 2 kl. publ. szkoły powsz. w Pętnej, gm. Sękowa, pow. Gorlice,
- 12) 2 kl. publ. szkoły powsz. w Rychwałdzie, gm. Sękowa, pow. Gorlice,
- 15) 2 kl. publ. szkoły powsz. w Desznicy, gm. Żmigród Nowy, pow. Jasło,
- 14) 2 kl. publ. szkoły powsz. w Świątkowej Wielkiej, gm. Krempna, pow. Jasło.

Pierwszeństwo w uzyskaniu posady ad 1) mają kandydaci z Instytutem Nauczycielskim, W. K. N. lub równorzędnymi kwalifikacjami.

Jeżeli kandydat ubiega się o kierownictwo kilku szkół, winien na każdą szkołę wnieść osobne podanie. Podania należy udokumentowane należy wnosić drogą służbową do Inspektoratu Szkolnego w Gorlicach.

Inspektorat Szkolny w K r a k o w i e ogłasza konkurs na następujące posady kierowników:

- 1) 7 klasowej publicznej szkoły powszechnej w Woli-Batorskiej, w powiecie bocheńskim,
- 2) 5 klasowej publicznej szkoły powszechnej w Woli-Zabierzowskiej koło Niepolomic (powiat bocheński),
- 3) 3 klasowej publicznej szkoły powszechnej w Lgocie (powiat chrzanowski).

Należy udokumentowane podania należy wnieść drogą służbową do Inspektoratu Szkolnego w Krakowie, ul. Podwale 1/II p.

20.

KOMUNIKATY.

Na podstawie pisma Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego w Krakowie z dnia 8. I. 1937 r. Nr Z. P. I. 19/44/36 zawiadamia się Inspektorat Szkolny Miejski i Dyrekcje państwowych szkół średnich na terenie m. Krakowa, że z dniem 1. I. 1937 r. umówiony został na stanowisko lekarza państwowej pomocy lekarskiej w Krakowie dr Kehle Leon, specjalista chorób wewnętrznych i dziecięcych, zamieszkały przy ul. Słonecznej 10, m. 2.

Ordynuje codziennie prócz niedziel i świąt od godz. 16 do 18, a w soboty 11—13.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 19. I. b. r. Nr Szt. 128/37 poleciło u w a d z e film p. t.

„Jak się wam podoba“, osnuty na tle komedii Szekspira, jako zasługujący na obejrzenie przez młodzież szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20. I. b. r. Nr Szt. 185/37 zwraca się uwagę na film p. t. „Biały Anioł“, jako zasługujący na obejrzenie przez młodzież szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 29. I. b. r. Nr Szt. 391/37 poleciło uwadze film p. t. „Zapomniana symfonia“, jako zasługujący na obejrzenie przez starszą młodzież szkół powszechnych, tudzież przez młodzież szkół średnich.

Nakładem Instytutu Spraw Społecznych w Warszawie, ul. Wilcza 1, ukazał się kalendarzyk na rok 1937 p. t. „Kalendarz Bezpieczeństwa i Higieny Pracy“.

Ze względu na fatalne warunki pracy w naszych zakładach przemysłowych wskazany jest, aby kalendarz ten znalazł się w rękach zarówno nauczycieli jak uczniów szkół zawodowych tutejszego Okręgu.

Cena egz. 50 gr, powyżej 50 egz. 40 gr, powyżej 100 egzemplarzy 30 gr.

Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie poleca następujące podręczniki Zasad Nowej Pisowni Polskiej, opracowane przez członków Komitetu Ortograficznego P. A. U. dra St. Jodłowskiego i prof. U. J. K. dra W. Taszyckiego:

1) Zasady pisowni polskiej i interpunkcji ze słownikiem ortograficznym. Stron 208. Cena 80 groszy.

Podręcznik ten zatwierdzony piśmem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 12. X. 1936 r. Nr II Pr. 14434/36 do użytku szkolnego jako książka pomocnicza dla uczniów klas V—VII szkół powszechnych, dla uczniów szkół średnich ogólnokształcących oraz nauczycieli szkół wszystkich typów, zawiera: 1) jasno

i przystępnie przedstawione zasady nowej pisowni; 2) szczegółowo a zarazem przejrzyste ujęte zasady interpunkcji, ilustrowane licznymi przykładami; 3) jak najbardziej kompletny i praktycznie ułożony słownik ortograficzny, podający pisownię nie tylko form podstawowych ale też wszystkich trudniejszych form odmiany wyrazów.

2. Słowniczek ortograficzny z zasadami pisowni. Dla uczniów szkół powszechnych. Stron 155. Cena 40 groszy.

Podręcznik ten zatwierdzony przez Min. W. R. i O. P. piśmem z dnia 11 lutego 1937 r. Nr II Pr. 14874/37 jako książka pomocnicza dla uczniów wyższych klas szkół powszechnych, zawiera krótko i przystępnie ujęte najważniejsze zasady pisowni i interpunkcji oraz słownik, obejmujący około 9.000 wyrazów z podaną odmianą oraz z wyrazami pomocniczymi, uzasadniającymi pisownię przez ó, rz, ź.

W dniu 11 listopada 1936 r. zostało dokonane uroczyste otwarcie Biblioteki Miejskiej im. Marszałka J. Piłsudskiego w mieście Szydłowcu, pow. koneckim.

Biblioteka została pomieszczona w zabytkowym, renesansowym gmachu ratusza miejskiego w Szydłowcu, a liczy obecnie 700 tomów. Koszt zakupu książek i szaf na nich pomieszczenie wyniósł 1750 zł, a księgozbiór będzie się powiększał z funduszu, na który będą się składały stałe roczne dotacje Zarządu Miasta i opłaty czytelników.

Z chwilą uruchomienia tej biblioteki stan bibliotek miejskich i gminnych w obwodzie szkolnym koneckim przedstawiła się następująco:

w powiecie koneckim 18 bibliotek, w powiecie opoczyńskim 1 centralna biblioteka powiatowa, razem 19 bibliotek.

Korzystanie z bibliotek miejskich jest płatne, wiejskich bezpłatne.

W planie pracy w akcji tworzenia bibliotek przewidziane jest utworzenie 2 nowych bibliotek gminnych w powiecie koneckim.

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wynosi 6 złotych, ulgowa 5 zł (w prenumeracie zbiorowej). Cena numeru pojedynczego 50 gr.

Prenumeratę należy wpłacać wyłącznie na konto czekowe w P. K. O. Nr 402.001 Dziennika Urzędowego Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Krakowie.

21.

D Z I A Ł N I E U R Z Ę D O W Y.

Prace piśmienne uczniów w zakresie historii.*)

W ostatnich latach w gimnazjum rozpowszechnił się tak bardzo zeszyt przedmiotowy w historii, że po za podręcznikiem stał się niemal najbardziej popularną pomocą przy nauczaniu, co niewątpliwie świadczy o jego użyteczności w praktyce szkolnej. Przy tak szerokim zastosowaniu historycznych prac piśmiennych młodzieży powstało jednak wiele trudności metodycznych, które powodują coraz częstsze pytania: jaką rolę w nauczaniu historii ma pełnić zeszyt? jaką winna być jego zawartość?

W metodycznych uwagach, podanych przez Ministerstwo w związku z programem historii, zeszyt nie jest wspomniany, dlatego też w naszym szkolnictwie nie stał się on obowiązkowym warunkiem nauczania i niema oficjalnych wskazań, co powinien zawierać. Ogólne założenie dydaktyczne, jak również doświadczenia szkolne pozwoliły stwierdzić, że zeszyt przedmiotowy z historii okazuje się pożyteczny jedynie wtedy, gdy jest prowadzony z pełną świadomością celu i warunków metodycznych każdej z zadawanych młodzieży prac piśmiennych. Rodzaje tych prac są niezmiernie liczne i różnorodne, zależą one bowiem od metod nauczania, stosowanych przez nauczyciela, które, jak wiadomo, różnicują się nie tylko zależnie od wymagań programowych danego kursu i poziomu klasy, lecz także od bliższych zadań każdej lekcji. Według celu zastosowania uczniowskie prace piśmienne z historii mogą być podzielone na cztery rodzaje:

I. prace, zmierzające do wyćwiczenia sprawności myślowej i rozwoju zdolności formalnych ucznia,

II. prace, mające na celu pamięciowe utrwalenie materiału historycznego,

III. prace, które służą dla zwrócenia uwagi na momenty wartościowe pod względem wychowawczym,

IV. prace o charakterze egzaminacyjnym (kontrolnym).

Prace piśmienne każdego z powyższych rodzajów z kolei można podzielić według ich zadań na szereg grup.

Do I-go działu, a więc do prac, zmierzających do formalnego rozwoju ucznia, należą:

1) Ćwiczenia związane z rozwojem zdolności obserwacyjnych młodzieży, zwłaszcza

¹⁾ Artykuł ten napisany został na prośbę redakcji w związku z tegorocznym programem pracy Wydziału Szkolnictwa Średniego Kuratorium, który przewiduje unormowanie zeszytów, notatek i prac piśmiennych uczniów. Zagadnienie zeszytu historycznego należy do najtrudniejszych, a obserwowana przez Kuratorium praktyka napotyka na szereg poważnych zastrzeżeń. Artykuł instruktorki ministerialnej niewątpliwie przyczyni się do lepszego uświadomienia sobie celowości notatek i prac piśmiennych z historii. (Przyp. redakcji).

w zakresie ilustracji, map i zabytków, czyli w dziedzinie pomocy naukowych z historii. Można więc uwzględnić n. p. piśmienny opis ilustracji, odrys mapy, sprawozdanie z pokazu w klasie lub wycieczki i t. p.

Przy każdym z tych typów ćwiczeń nasuwa się szereg uwag metodycznych, n. p. przy opisie ilustracji trzeba wskazać uczniowi różnicę, jaka zachodzi między opisem a wyjaśnieniem treści obrazka. To drugie należy już do innej kategorii ćwiczeń, a mianowicie do zadań, które pobudzają fantazję lub odwołują się do zdolności kojarzeniowych i wiedzy ucznia, mniej zaś mają na celu jego wrażenia i obserwacje wzrokowe. Dlatego też ćwiczenie ucznia, w opisie, który może dotyczyć ilustracji o treści nieznannej młodzieży, nie powinno nigdy stosować się do takiej ryciny, która bądź nastęrcza trudności w rozpoznaniu przedstawionych przedmiotów, bądź jest zbyt uboga w treści, bądź wymaga wyrobienia zmysłu obserwacyjnego w stopniu, jakiego młodzież jeszcze nie posiada, n. p. opis ilustracji typu portretowego. Przerys mapy, mający na celu przyzwyczajenie młodzieży do dokładnego odczytywania legendy i oznaczeń na mapie, nie powinien być czysto mechaniczny, należy więc ćwiczenie związać z koniecznością dokonania wyboru wśród pozycji oznaczonych w legendzie mapy, n. p. z mapy kolonij na morzu Śródziemnym przerysować tylko posiadłości greckie, lub na półwyspie Apenińskim oznaczyć kolonie latyńskie i t. p.

Sprawozdanie z pokazu zabytków będzie tym ogólniejsze, im większy był zasięg widzianych przedmiotów. Jeśli pokaz był długotrwały lub bardzo urozmaicony, opis powinien oprzeć się na notatkach zrobionych w ciągu jego trwania. Dlatego ćwiczenie to winno być poprzedzone przez sprawdzenie umiejętności ucznia w zakresie sporządzania notatek.

2) Dla wyrabiania pojęć *chronologicznych*, niezbędnych przy nauczaniu historii, posługiwać się można ćwiczeniami w określonym zapisywaniu dat, n. p. wzdłuż linii, podzielonej według skali, bądź w zeszycie, w którym każda strona odpowiada kolejnemu okresowi chronologicznemu, n. p. wiekowi. Do tego typu ćwiczeń należy też układanie tablic synchronistycznych. Przestrzeganie skali w zapisywaniu wydarzeń dziejowych jest ważne, zdąża bowiem, jak wiadomo, do uplastycznienia perspektywy czasu, którą młodzież przyswaja sobie z niezmiernym trudem.

3) Ćwiczenia, mające na celu związanie w wyobraźni młodzieży przebiegu dziejów z *terenem*, na którym rozgrywały się dane wypadki. Są to ćwiczenia oparte na powiązaniu map fizycznej i historycznej. Można n. p. polecić oznaczyć góry, puszczę lub zalewiska rzeczne w hi-

storycznych granicach Polski, przekalkowanych z mapy omawianego okresu politycznego, lub zadać szczegółowe wypisanie nazw miejscowości objętych ogólną historyczną dzielnicą, n. p. Śląska za Piastów, Litwy za Jagiellę, Księstwa Warszawskiego i t. p.

4) Ćwiczenia konkretyzujące trudno uchwytnie zjawisko za pomocą symbolicznych oznaczeń. Należą do nich n. p. graficzne oznaczenia genealogicznej zależności panujących osób, zależności organów władzy w ustroju państwowym, rysowanie planów bitew, oraz wszelkiego rodzaju wykresy. Ćwiczenia te, oparte zwykle na daleko idących uproszczeniach, grożą możliwością popełnienia nieścisłości rzeczowych, nie są więc zbyt pożądane, chyba, że dobrany materiał jest specjalnie dogodny i łatwy, t. zn. kompletny, a jednak niezbyt obfity, ażeby uczeń nie zgubił się w nim, n. p. graficzne przedstawienie genealogii panujących w Polsce Jagiellonów. Wykresy mogą być stosowane wyłącznie wtedy, jeżeli mamy do czynienia ze zjawiskami łatwo wymiernymi, n. p. przestrzenia i czasem. Mając dokładne dane, nie trudno byłoby zrobić wykres zwiększania się lub zmniejszania obszaru Państwa Polskiego według wieków, lub n. p. według dziesięcioków lat w XVIII. stuleciu. Zupełnie zaś niedopuszczalne w szkole są n. p. wykresy wzrostu przywilejów szlacheckich lub upadku władzy królewskiej, albo rozwoju kultury polskiej, nie można bowiem dla wypełnienia takich zadań znaleźć określonej jednostki miary, aby ją wziąć za podstawę skali wykresu. To też ćwiczenia tego rodzaju są obecnie rzadko stosowane, powinny zaś zupełnie wyjść z obiegu, są bowiem wyraźnie szkodliwe, przyuczając młodzież do pracy niezgodnej z wymaganiami ścisłości naukowej. Podobnie ma się sprawa z rysunkami uczniów, które mogą być tolerowane w zeszytach wyłącznie w razie ich istotnych wybitnych wartości estetycznych; ponieważ jednak rzadko to się zdarza, wymaganie obojętnych rysunków od młodzieży nie jest wskazane.

5) Ćwiczenia mające na celu usprawnienie kojarzeń w zakresie wiedzy historycznej i opanowanie umiejętności doboru materiału do określonego tematu. Ćwiczenia te mogą polegać z początku na prostym zapisaniu strony i wiersza podręcznika lub książki pomocniczej, gdzie znajduje się odpowiedni materiał, bądź na wskazaniu numeru ilustracji lub mapy, jeśli one mają być wzięte za podstawę pracy. Do tego typu ćwiczeń należą n. p. odpowiedzi na pytania: 1) na których ilustracjach w podręczniku przedstawione są hieroglify? 2) na których mapach atlasu historycznego znajdujemy materiał do dziejów Śląska? 3) gdzie w podręczniku podany jest materiał omawiający sprawy kościelne w Polsce Piastowskiej?

Dalszym etapem pracy tego samego typu będzie wypisanie z podręcznika lub z książki potrzebnego materiału bądź w całości, bądź w skrócie z zachowaniem dokładnego oznaczenia skąd został wzięty. Oczywiście, omawiana tu praca

uczniła winna z początku ograniczać się do niezbyt wielkich partij podręcznika, aby nie przysparzała mu zbyt wiele pisania. N. p. może uczeń w przytoczonych w podręczniku wyjątkach z kodeksu Hammurabiego znaleźć materiał dotyczący zajęć Babilończyków, lub streścić wiadomości podane w rozdziałach podręcznika, dotyczących Kazimierza Wielkiego, o stosunku tego króla do różnych stanów.

6) Cały szereg ćwiczeń związanych jest zwykle z trudną pracą nad wyszkoleniem w uczniu umiejętności wyróżniania spraw ważnych wśród mniej znaczących. Najprostszą formą tych ćwiczeń jest ujmowanie (w syntetycznym skrócie dłuższej treści jakiegoś urywka z książki. Powstaje z tego streszczenie n. p. rozdziału podręcznika. Będzie ono w danym razie poprawne o tyle, o ile zawiera wiadomości istotnie uznane w klasie za ważne. Jeżeli nauczyciel nie przeprowadzi korekty z tego właśnie punktu widzenia, może się zdarzyć, że uczniowie będą streszczali podręcznik z lekcji na lekcję, nie zdając sobie sprawy, o co w takich ćwiczeniach chodzi i nie osiągając pozytywnych wyników. Jeżeli zaś streszczenia, mające na celu wydobywanie najważniejszej treści, idą do brze, ćwiczenia piśmienne tego typu tracą rację bytu, cel bowiem został osiągnięty. Następnym etapem pracy będzie ujmowanie ważniejszej treści nie w skrótach, czy w streszczeniach, lecz w punktach, które oznaczają zawartość urywka, lecz jej nie podają.

N. p. z zeszytu ucznia I. klasy:

„Dzieje Aleksandra Wielkiego (I rozdział).

1. Charakterystyka Aleksandra Wielkiego.

2. Wyprawa na Wschód i podbój Persji.

3. Aleksander Wielki następcą Dariusza“.

lub z zeszytu ucznia III. klasy:

„Ważniejsze myśli z przytoczonego w podręczniku urywka traktatu Leszczyńskiego p. t.

„Głos wolny wolność ubezpieczający“:

1. O nierówności społecznej.

2. O ucisku chłopów.

3. O złym stanie gospodarki.

4. O miastach“.

Ujmowanie treści w punktach jest typem ćwiczeń bardzo rozpowszechnionym. Nie zawsze jednak wykonywane są one przez uczniów lub poprawiane przez uczących z pełną świadomością celu, do którego zmierzają. Poprawnymi będą one tylko wówczas, gdy nie mają luk lub pozycji zbędnych z punktu widzenia uznanej przez klasę lub ucznia ważności omawianych zjawisk.

Niekiedy zeszyt ucznia składa się przede wszystkim z prac w rodzaju następującej (wyjątek z poprawionego zeszytu ucznia II. klasy):

„16. Osadnictwo na prawie czynszowym wsi i miast w Polsce.

1. Zajęcie się ludności różnymi rzemiosłami.

2. Uprawa roli.

3. Osady rzemieślnicze na tak zwanych podgroźiach.

4. Handel z krajami wschodnimi.

5. Składanie danin księciu.

6. Przywilej dla duchowieństwa zwany imunitetem.

7. Opłaty sądowe.

8. Uzyskanie imunitetów pełnych i niepełnych.

9. Imunitety zmniejszyły dochody skarbu.

10. Zupełna swoboda właściciela nad poddaną ludnością.

11. Poważne zmiany w gospodarowaniu.

12. Sprowadzenie osadników z zachodu do Polski.

13. Władza sołtysa.

14. Sądy po wsiach.

15. Powstawanie wiosek na prawie czynszowym.

16. Uprawa roli na wsi.

17. Wrocław, Poznań, Kraków zostały lokowane w XIII. w.

18. Przywilej lokacyjny wydany w 1257 r. dla miasta Krakowa.

19. Prawo używania rzeki Wisły.

20. Władza wójtów i ławników w mieście.

21. Plan miasta.

22. Popieranie powstawania miast przez książąt.

Jakie znaczenie ma taka praca dla rozwoju intelektualnego ucznia? Jest to wyraźnie dość mechaniczne streszczanie w punktach drobnych odstępów rozdziału podręcznika bez żadnego wysiłku, aby przeprowadzić jakąkolwiek selekcję według kryterium ważności omawianych faktów. Tak ułożone punkty są właściwie nieopracowanym materiałem, na którym nauczyciel winien pokazać, jak go trzeba uporządkować.

7). Ćwiczenia, mające na celu umiejętność porządkowania materiału, sprowadzają się przeważnie do robienia dyspozycji czyli planów. Czynność ta należy do dziedziny myślenia abstrakcyjnego, w istocie swej bowiem polega bądź na skonstruowaniu, bądź na odtworzeniu stosunku pośredniej lub bezpośredniej zależności poszczególnych członów całości w ramach jej podstawowej idei. Dlatego układanie dyspozycji jest dla umysłowości młodzieży zadaniem trudnym i umiejętnością opanowywaną bardzo powoli.

Aby sprostać zadaniu, uczeń winien przede wszystkim umieć odróżniać momenty ważne od drugorzędnych, pojęcia ogólne od szczegółowych, powinien też dawać sobie radę z dobieraniem materiału do określonych tematów. W uczniowskich dyspozycjach najczęściej spotykamy się ze zbyt wielką ilością punktów głównych, daleko przekraczającą możliwość jednoczesnego ogarnięcia ich uwagą. Z tą nadmierną ilością punktów łączy się niedostateczne zróżnicowanie ich według treści, pomieszanie pojęć nadrzędnych z podrzędnymi, wreszcie brak jednolitej i konsekwentnej redakcji poszczególnych punktów, a w rezultacie chaotyczność planu. Oto przykład, wyjęty z zeszytu ucznia II kl.:

Stefan Batory.

1. Panowanie Stefana Batorego.
2. Prawda u króla była najwyższą cnotą.
3. Spory z Gdańskiem i upokorzenie Gdańska.

5. Zamiar przeniesienia handlu zbożem do Elbląga.

6. Zagarnięcie Inflant przez Moskwę.

7. Czerpanie dochodów.

8. Batory ulepszył wymiar sprawiedliwości, poprawił monetę, podniósł siły wewnętrzne państwa.

9. Rodzina Zborowskich przeciwna królowi:

a) wyniesienie na najwyższe stanowisko niemieckiego im Zamoyskiego.

b) skazanie na śmierć Samuela Zborowskiego.

10. Organizacja wojskowa.

a) husaria tworzona na wzór węgierskiej.

b) piechota wybraniecka. Batory uzyskał na to zgodę sejmu (z każdych 20 łanów stanąć ma kmięć w uzbrojeniu piechura).

11. Artyleria i piechota.

12. Zagrożenie polskich granic przez Turków, od wschodu Tatarów, od północy Szwedów.

13. Batory postanowił złamać potęgę Moskwy.

14. Zdobyć Pskowa i Wielkich Łuków.

15. Iwan Groźny przyrzekł unię kościelną.

16. Przy Polsce zostały Inflanty, ziemia połocka z Wieliżem i Wielkimi Łukami.

17. Przewaga Polski nad Moskwą.

18. Myśl połączenia Moskwy z Polską unią na wzór Litwy przeciwko Turcji.

19. Śmierć Stefana Batorego 1586 r.

Nie posługując się bynajmniej naukową terminologią dla oznaczenia logicznej zależności pojęć, nie trudno na konkretnych przykładach pokazać młodzieży, że najprostszy i najbardziej jasny jest plan, który nie zawiera więcej niż 5—6 ważniejszych i ogólnych punktów, oraz że punkty pozostałe można zawsze z łatwością podporządkować głównym po przeprowadzeniu szczegółowej analizy zawartej w nich treści. Np. wadliwą jest dyspozycja rozdziału o Arabach z zeszytu ucznia kl. I. (ortografia poprawiona).

1. Arabowie i ich zajęcia.

2. Miejsca święte i uroczystości religijne arabów.

3. Religia arabów.

4. Mahomet ogłasza się prorokiem.

5. Koran.

6. Święta wojna.

7. Fatalizm.

8. Mahomet podbija całą Arabię.

Przy szczegółowej analizie treści każdego z punktów okaże się, że p. 3 „Religia arabów“ zawiera częściowo ten sam materiał, co p. 2: „Miejsca święte i uroczystości religijne“ a na skutek zaś niejasnego sformułowania punktów i braku oznaczeń chronologicznych można nawet przypuszczać, że p. 3 „Religia arabów“ obejmuje także p. 4—7. Po przerezegowaniu p. 3 w sensie oznaczenia chronologicznego, pozostaje jeszcze sprawa stosunku treści zawartej w p. 5—7 (Koran, święta wojna, fatalizm) do myśli wypowiedzianej w p. 4 „Mahomet ogłasza się prorokiem“.

(Poprawiony plan mógł by wyglądać np. tak:

1. Arabowie i ich zajęcia w VII w. po Chr.

2. Religia arabów przed 622 r.

a) wiara arabów,

- b) miejsca święte,
 - c) uroczystości religijne.
3. Mahomet ogłasza się prorokiem nowej wiary w Allacha.
 4. Nowa wiara: mahometanizm.
 - a) nakazy koranu,
 - b) fatalizm,
 - c) pogląd na wojnę świętą.
 5. Mahomet podbija Arabię.

Często można też spotkać w planach uczniowskich, że punktowi głównemu podporządkowany jest tylko jeden punkt szczegółowy, co jest oczywiście nielogiczne, nadrzędność bowiem wymaga uwzględnienia przynajmniej 2-ch podrzędnych, inaczej podział nie ma racji bytu.

Układanie planów przez młodzież szkolną przechodzi szereg faz. Przede wszystkim plan jest odtwórczy, np. plan bardzo jasno i logicznie skonstruowanego rozdziału podręcznika lub przejrzyście przeprowadzonej lekcji. Później może nastąpić ćwiczenie w układaniu planów do rozdziałów podręcznika lub książki według innej myśli przewodniej, niż ta, według której ustęp był opracowany. Np. można wybrać i uporządkować materiał według rodzaju zjawisk historycznych, zamiast zastosowanego w książce ujęcia chronologicznego i odwrotnie. Najtrudniejszą sprawą jest rozplanowanie mającej nastąpić pracy nad nowym zagadnieniem, jest to jednak zasadniczy i istotny cel, do którego zmierza kształcenie ucznia w układaniu planów, bez tej bowiem umiejętności nie może być mowy o przygotowaniu młodzieży do samodzielnego myślenia historycznego.

Wyszczególnione powyżej etapy pracy nad wyćwiczeniem umiejętności układania dyspozycji nie są podane według stopnia ich trudności, ta bowiem w znacznym stopniu zależy od ilości i rodzaju materiału, nad którym uczeń pracuje. Na stopniowanie trudności należy zwracać baczną uwagę, stawiać uczniowi co raz to nowe wymagania w tej kategorii ćwiczeń. Przy stałym w ciągu dłuższego czasu pisaniu planów z lekcji na lekcję lub na każdej lekcji zatracą się celowość tej pracy, która zmechanizowana nuży zarówno młodzież jak nauczyciela. Pisanie planu samo dla siebie nie ma usprawiedliwienia, jest zaś ono potrzebne dla celów kształcenia formalnego, np. dla wyćwiczenia sprawności myślowej w dziedzinie porządkowania materiału i w tym celu winno być wykorzystane na lekcji, np. przy odpowiedzi ustnej. Umiejętność ułożenia planu jest niezbędna, jak powiedzieliśmy, przy opracowywaniu wszelkich zagadnień historycznych.

8). Do ćwiczeń z zakresu porządkowania materiału należy zestawienie, np. zestawienie rządów dwu królów, czy rozwoju kultury w różnych epokach. Racjonalnie wykonane ćwiczenie polega na ułożeniu materiału według z góry określonych pozycji. Zestawienie jest ćwiczeniem nie trudnym, uczącym systematyczności i stanowi szczybel przygotowawczy do umiejętności przeprowadzania porównań.

9). Porównanie jest, jak wiadomo, jedną z podstawowych prac w dziedzinie historii. Aby

uniknąć chaotyczności, tak często spotykanej w samodzielnym pracach młodzieży z tego zakresu, dobrze jest przez dłuższy czas za podstawę porównania brać zestawienie, używając nawet określonej formy zewnętrznej, np. rozplanowania materiału w 2 sąsiadujących kolumnach. Niezbędne jest jednak mocno podkreślać, że istotą porównania jest wskazanie i wyjaśnienie najważniejszych podobieństw i różnic, zdarza się bowiem, że młodzież, myśląc o porównaniu, poprzestaje na zestawieniu. Podajemy przykład ćwiczenia porównawczego w fazie zbliżonej do zestawienia z zeszytu ucznia kl. II.

„Porównanie kościołów.

Romańskich

Wysokie
Ściany grube, podtrzymujące sklepienie półokrągłe.
Okna małe, często ozdobiennie zakratowane.
Łuki okrągłe
Kolumny złożone.
Ozdób mało, wnętrza ciemne.

Gotyckich

Bardzo wysokie, często z wysokimi wieżami.
Ściany cienkie, wysokie, sklepienie ostrołukowe, oparte na słupach wewnętrznych i podporach zewnętrznych.
Okna wysokie oszklone.
Łuki ostre.
Kolumny złożone.
Ozdób wiele: rzeźby, małowidła, witraże.

Ogólne wrażenie: kościoły romańskie są obronne i ciężkie, kościoły gotyckie zaś nieobronne i lekkie, kościoły te więc różnią się znacznie od siebie“.

Od takiego porównania, które bardzo przypomina jeszcze proste zestawienie, można przejść do form swobodniejszych i trudniejszych. Np. przy omawianiu renesansu można zadać pytanie: „W czym styl odrodzenia przypomina style greckie?“ W odpowiedzi piśmiennej zestawienie będzie ukryte, musi jednak pozostać podstawą pracy, aby odpowiedź wypadła planowo i poprawnie.

10). Ćwiczenia poświęcone rozwiązywaniu zagadnień historycznych są naogół istotą pracy historycznej, to też wszystkie inne prace piśmienne mogą być uważane pomiekaż za stadia przygotowawcze do tej umiejętności. W rozwiązywaniu zagadnień historycznych znajduje się bowiem wyraz t. zw. myślenie historyczne, oparte na umiejętności znalezienia związków genetycznych między zjawiskami historycznymi i na wskazaniu znaczenia poszczególnych faktów dziejowych. Umiejętności rozwiązywania zagadnień nie zdobywa uczeń jedynie, drogą pisemnych wypracowań, przeciwnie powinny one być zastosowane raczej już po nabytciu przez ucznia na lekcjach podstawowych w tej dziedzinie umiejętności formalnych. Każdy temat wymaga zasadniczo takiej samej czynności umysłowej, czy to będzie ćwiczenie ustne, czy piśmienne. Pisanie jednak może zmusić ucznia do systematyczniejszej pracy, może mu też ułatwić robotę techniczną, np. przedanie możliwości zapisania planu pracy, zanotowania materiału i t. p.

Weźmy przykłady tematów zagadnień do opracowania w kl. III:

1. „Wpływ idei oświecenia na działaczy polskich w okresie Sejmu Wielkiego“, lub
2. „Rola legionów Dąbrowskiego w dążeniu Polaków do niepodległości“ lub też
3. Dowody rozwoju kulturalnego Polaków w XIX w.“

Dla rozwiązania każdego z tych zagadnień musi uczeń dokładnie zdać sobie sprawę z tematu, a więc rozważyć wszystkie objęte tytułem pojęcia, uświadomić sobie, jakim materiałem rozporządza, czyli bądź przypomnieć go sobie, bądź wyszukać z podręcznika lub książek, następnie rozplanować zależnie od ostatecznej odpowiedzi na pytanie lub wniosku, wreszcie skonstruować i zredagować tak, aby myśl przewodnia wystąpiła jasno i była wyraźnie uzasadniona. Nie wystarczy więc do napisania wypracowania, aby uczeń miał zasób wiadomości; jeżeli nie ma odpowiedniego przygotowania „formalnego zamiast „Roli legionów Dąbrowskiego w dążeniach Polaków do niepodległości“ opisać dzieje walk legionowych we Włoszech, zamiast omówienia wpływów oświecenia na działaczy polskich w okresie Sejmu Wielkiego, wyliczyć zasługi polityków, bądź podać uchwały sejmu, zamiast dowodów rozwoju kulturalnego Polaków zgromadzić wiele górnolotnych frazesów. Przy uczeniu pisemnego rozwiązywania zagadnienia nie można zaczynać od wymagania, aby były pisane na tematy, które obejmują nie dość uchwytne dla dzieci pojęcia, np. „znaczenie, wpływy“ i t. p., nie może też praca od razu być samodzielną i poprawną; jeżeli uczeń umie dać sobie radę z zagadnieniem, to zbędne są dla niego takie ćwiczenia, które do opanowania tej umiejętności prowadzą. Nieuzasadnione jest np. dawanie najpierw wypracowań, a potem uczenie odróżniania porównania od zestawienia, lub pisania planu i t. p.

Naogół w ćwiczeniach, zmierzających do wyrobienia sprawności myślowej ucznia, niezbędne jest świadome stopniowanie trudności, między innymi celowe i jasne stawianie wymagań co do samodzielności pracy ucznia. Jeżeli nauczyciel chce „nauczyć“, a nie tylko kontrolować, powinien każdy rodzaj zadawanych ćwiczeń pisemnych wyjaśnić uczniom na konkretnym przykładzie, a więc najpierw wykonać ćwiczenie razem z uczniami, później wymagać pracy bardziej niezależnej, lecz pod ścisłą swoją kontrolą, wreszcie dać uczniowi możliwość wyćwiczenia się w samodzielnej pracy. Dla przykładu weźmy układanie planów: najpierw dyspozycję robi klasa wspólnie z nauczycielem, zapisując na tablicy każdy punkt, potem klasa próbuje własnych sił, notując plan w zeszycie, który zaraz jednak jest wspólnie poprawiany przez klasę i nauczyciela, po jakimś czasie plany sporządzają uczniowie w domu, a nauczyciel kontroluje je na lekcji, potem kontrola może stać się doraźną przy ogólnym przeglądaniu zeszytów, wreszcie plan przestaje być kwestią odrębnie wymaganych ćwiczeń a staje się częścią

składową odpowiedzi ustnych, bądź elementem t. zw. wypracowań, czyli pisemnego rozwiązywania zagadnień historycznych. Podobne uwagi dotyczą kolejności wszelkich innych ćwiczeń, przede wszystkim zaś wypracowań. Należy nauczyć je pisać, a dopiero potem wymagać od ucznia samodzielnej umiejętności.

*

Do działu II należą ćwiczenia, mające na celu utrwalenie materiału pamięciowego. Można tu zaliczyć wszystkie typy ćwiczeń, wyszczególnione w poprzednim dziale. Tak więc dla zapamiętania materiału może być wykorzystane zapisanie urywka, zapisanie najważniejszych punktów treści, ułożenie planu, napisanie wypracowania opartego na znajomości danego zjawiska. Pamiętać jednak przy tym należy, że posługiwanie się dla omawianego celu typem ćwiczenia, którego uczeń nie umie dobrze wykonać, jest co najmniej bezcelowe, często zaś szkodliwe. Najpierw więc musi nastąpić całkowite opanowanie umiejętności np. robienia skrótu lub planu, dopiero zaś potem można pozwolić, aby uczeń uczył się z własnej notatki, jeśli to dla jakichś powodów nauczyciel uzna za potrzebne. Niektóre rodzaje ćwiczeń, mające na celu utrwalenie materiału, muszą odpowiadać określonym wymaganiom, które są mniej ważne, jeśli używamy tych ćwiczeń dla wyrobienia sprawności myślowej ucznia. Np. przy układaniu treści w punktach, mając na celu utrwalenie pamięciowe, musimy wymagać, aby pozycje te były jasne i podane w niewielkiej ilości, gdyż inaczej ćwiczenie traci sens, zapamiętanie bowiem dużej ilości zagniatwanych punktów będzie równie trudne, a może nawet trudniejsze, niż uczenie się z podręcznika. Jakie ułatwienia daje np. następujące ćwiczenie? (z zeszytu ucznia kl. III):

„Lekcja szkolna dn. 13/XI. 1935 r.

Pierwsze prace Sejmu Wielkiego.

1. Kuźnica Kołtatajowska.
2. Dziennikarstwo (Monitor).
3. Stworzenie ustroju przychylnego poprawie (szlachta chce dobra państwa, lecz nie chce się wyrzec przywilejów).
4. Rosja nie zwraca uwagi na Polskę (wojna z Turcją i ze Szwecją).
5. Sejm (podniesienie kontyngentu wojsk — 1788—1792 r. — Małachowski).
6. Stowarzyszenie patriotów: Ignacy Potocki, Staszic, Kołtataj.
7. Stronnictwo króla (chwilejność).
8. Stronnictwo konserwatywne: Branicki, Szczęsny Potocki, Poniński (sympatycy Rosji), niewprowadzenie reform: obrona złotej wolności.
9. Sejm zmienia się w konfederację.
10. Zniesienie Rady nieustającej — utworzenie ministerstw.
11. Powiększenie wojska (24.000 — 100.000 — 40.000 stałe).

12. Strata Spiszu.
13. Komisja spraw wojskowych (wkrótce upada).
14. Traktat Szwecji z Rosją.
15. Rosja znowu opiekuje się Polską.
16. Stałe podatki: szlachcic 10%, duchowny 20%.
17. Sprawa mieszczańska wchodzi na porządek obrad.
18. Przedstawiciele wielkich miast na obradach sejmu.
19. Nowe wybory wprowadzają nowych ludzi, lecz starzy się nie wycofują.

Przy układaniu planów, mających na celu ułatwienie pamięciowe, poszczególne punkty winny zawierać faktyczną treść historyczną, gdyż oznaczenie wyłącznie stosunku formalnego w danym razie nie ma większego znaczenia. Np. przy porządkowaniu materiału, dotyczącego bitwy pod Grunwaldem, może wystarczyć plan formalny:

I. Przyczyny i początek wielkiej wojny.

II. Przebieg bitwy:

- a) przygotowania na polu walki,
- b) starcie się wojsk,
- c) zdobycie obozu.

III. Rezultat bitwy.

Dla utrwalenia pamięciowego plan taki nie wystarczy oddzielne bowiem punkty winny przypominać uczniowi przebieg wypadków. Plan może więc np. być taki:

I. Wrocie stosunki Krzyżaków z Litwą i Polską.

- a) walki z Witołdem o Żmudź.
- b) spory z Polską o zagarnianie pogranicznych zamków.
- c) wielka wojna.

II. Bitwa Grundwaldzka (15/VII 1410 r.)

- a) uszykowanie się wojsk polsko-litewskich i krzyżackich na polach grundwaldzkich,
- b) natarcie Krzyżaków, ucieczka i powrót Litwinów, przewaga Polaków,
- c) przewaga Polaków na polu walki i zdobycie obozu pod Grunwaldem.

III. Rozgromienie na polach Grundwaldzkich potęgi rycerzy krzyżackich.

Naogół ćwiczenia, mające na celu utrwalenie pamięciowego materiału przez sam proces pisanie, nie powinny mieć miejsca przy nauczaniu historii, zajmują bowiem zbyt wiele czasu i odzwyczajają młodzież od uczenia się z książki.

Na potwierdzenie powyższego sądu niech posłuży świadectwo młodzieży, która zapytana w szeregu klas o celowości robionej przez nią notatki w bezimiennym ankiecie między innymi w wielu wypadkach dawała takie odpowiedzi: „Notatka jest mi jakby podręcznikiem, z którego ucze się historii”, „Na drugi rok, gdy sprzedam książkę, mogę się z niej (notatki) uczyć, lub pomagać sobie przy pisaniu zadań”, „Notatka jest krótszą treścią książki”, „W książce jest napisane dużo, ale mało zwięźle, zaś w mojej notatce piszę zrozumiale dla siebie i gdy trzeba będzie kiedyś to powtórzyć, zamiast ślezcęć nad

książką i nad jej długimi ustępami, przeczytam swoją notatkę i wiem wszystko doskonale”. Jakże groźne jest to niechętnie ustosunkowanie się do nauki z książki, która pozostanie zawsze podstawową pomocą w pracy nad historią! Stosowanie „notatek” w sposób prowadzący do ugruntowania szkodliwego stosunku do podręcznika nie może być uważane za metodę godną polecenia.

Zanotowanie treści w zeszytce, aby się z niego uczyć, racjonalne jest naogół jedynie wtedy, gdy uczeń ma zapamiętać materiał nie podany w podręczniku, n. p. uzupełnienia w dziedzinie historii regionalnej, wiadomości podane podczas pokazu ilustracji, zdobyte na wycieczkach i t. p. Bywa też, że uczeń musi powtórzyć materiał z bardzo długiego okresu, wówczas może wynotować sobie w zeszytce zasadnicze fakty, np. rozrzucone w różnych podręcznikach, lub wykonać inną podobną pracę. Naogół jednak przepisywanie, czy streszczenie dla powtórzenia nie stanowią dobrej metody powtarzania. Najgorsze zaś są takie wypadki, gdy uczeń mozolnie robi plany lub streszczenia i zestawienia, aby lepiej zapamiętać, nie umie zaś posłużyć się wykazami, indeksami lub tablicami, znajdującymi się w podręczniku specjalnie dla ułatwienia powtórzeń, lub nawet niekiedy nie wie, że znajdują się one w jego książce. Praktyka wykazuje też, że uczenie się za pomocą streszczeń piśmiennych w rezultacie nie przynosi lepszych wyników, niż systematyczne uczenie się z książki. Możliwe jest zadawanie określonych prac pisemnych w ciągu jakiegoś czasu, aby zmusić ucznia do metodycznego uczenia się w domu. N. p. można żądać od ucznia, aby, przystępując do uczenia się danego rozdziału, wypisał po pierwszym przeczytaniu najważniejsze punkty treści, albo ułożył plan rozdziału. W takim razie należy podczas lekcji choć niekiedy te notatki ucznia wykorzystać, np. wymagając ustnej odpowiedzi według napisanego planu. Po jakimś czasie, gdy uczeń opanuje technikę uczenia się, a przynajmniej będzie dobrze wiedział, czego w tym względzie wymaga od niego nauczyciel, powyższe ćwiczenia pisemne mogą być pozostawione dobrej woli ucznia, wymaganie bowiem ich obowiązkowego wykonania staje się zbędne.

*

*

*

Dział III, ćwiczeń zmierzających do zwrócenia uwagi ucznia na momenty wartościowe pod względem wychowawczym, sprawadzi może do szeregu ćwiczeń poprzedniego typu. Należy tu np. przepisanie z książki wartościowych wyjątków z odezwy lub przemówienia, wypisanie z mapy miejscowości, związanych ze sławnymi czynami Polaków, wypracowanie poświęcone dziejom zasłużonej jednostki i t. p. Tematy prac pisemnych, odwołujące się bezpośrednio do młodzieży, aby opisywała swe uczucia, nie są, oczywiście, wskazane ani celowe, gdyż dotyczą sprawy niezmiernie trudnej do ujęcia i bardzo osobistej, nie można więc

liczyć na odpowiedzi istotnie rzeczowe. Przeciwnie, często tego rodzaju tematy popychają młodzież do blagi lub operowania frazesami, np. gdy naprawdę nic nie czując, młodzież podaje to, co „powinna czuć”. Poprawnym tematem ćwiczenia może być np. „Dać dowody patriotyzmu Kościuszkii” — nieodpowiedni: „Za co kocham Kościuszkę?” Poprawnie będzie pokazać „Wojnę” Grottgera w pięknym wykonaniu i polecić zanotować tytuły ilustracji, wydawnictwo i t. p. wiadomości, niesłuszne zaś wymagać odpowiedzi pisemnej na pytanie: „Jakie uczucie wywołują we mnie obrazy Grottgera?”, albo: „Co mi się w nich podobało?”

* * *

Dział IV — ćwiczenia o charakterze egzaminacyjnym czyli kontrolnym. Ćwiczenia pisemne mogą posiadać ten charakter wtedy, gdy służą nauczycielowi do zbadania bądź sprawności ucznia w zakresie umiejętności formalnych, bądź zasobu jego wiadomości pamięciowych, bądź naogół jego wiedzy historycznej w ramach danego kursu lub tematu. Dla badania sprawności i umiejętności formalnych mogą służyć wszystkie ćwiczenia omówione w dziale I, przy czym miarą postępów ucznia będzie stanowiąc poprawność, szybkość i samodzielność wykonanej przez niego pracy. Takie dość sztuczne wydzielanie strony formalnej w ocenie postępów ucznia okazuje się często niezbędne, gdy idzie o przekonanie się, jak klasa daje sobie radę w określonej dziedzinie, np. z pisaniem planów i dobieraniem konkretnego materiału do określonych pojęć, aby zdecydować, czy można postępować dalej, np. rozpocząć wdrażanie jej do samodzielnego rozwiązywania zagadnień historycznych. Sprawdzanie zasobu pamięciowych wiadomości ucznia nie koniecznie musi, jak to często bywało, przybierać formy „wypracowań”. Przeciwnie, konieczność przemyślanego ujęcia tematu odbiega od zakreślonych ram reprodukcji pamięciowej, chyba że zadanie polega na odtworzeniu materiału historycznego w poznaczonym już układzie i oświetleniu. Jeżeli chodzi wyłącznie o sprawdzenie pamięciowego opanowania faktów, można uciekać się do oddzielnych pytań i takich zadań, któreby odciążały ucznia od konieczności rozumowania, wymagając krótkich odpowiedzi, np. dotyczących bądź treści zdarzenia, bądź wyjaśnienia terminu, bądź kolejności lub daty faktów, bądź łączności z terenem, jak np. w zadaniu z zeszytu ucznia kl. III: Uporządkować pod względem kolejności chronologicznej, dopisać zapamiętane daty rocznic i krótkie wyjaśnienia do poszczególnych faktów oraz podać wydarzenia historyczne, związane z przytoczonymi datami:

- Pierwsza nowoczesna konstytucja.
- Grunwald.
- Budowa kaplicy Zygmuntofskiej.
- Śmierć bohatera powstania styczniowego.
- R. 1138.
- Bitwa pod Kircholmem.
- Działalność Czackiego.

Rewolucja lipcowa.

R. 1561.

Joanna d'Arc.

Albo też: Wyliczyć w porządku chronologicznym ważniejsze wydarzenia dotyczące dziejów Polski, których terenem była Warszawa od wstąpienia na tron Stanisława Augusta do początków XX w.

Ćwiczenie to będzie sprawdzianem wyłącznie pamięciowych wiadomości jednak o tyle, o ile w toku nauczania materiał historyczny grupowany był według danego kryterium, w przeciwnym bowiem razie uczeń musiałby dokonać dość znacznego wysiłku dla wyboru materiału, co nie mogłoby się obyć bez analizy i oceny faktów z zakresu ogólnego kursu historii. Tak więc ćwiczenie to stałoby się egzaminem wiedzy ucznia w znaczeniu szerszym, niż czysto pamięciowa reprodukcja.

Przy sprawdzaniu wyników nauczania w zakresie historii naogół miarodajne jest połączenie umiejętności formalnych z wiadomościami pamięciowymi ucznia, gdyż tylko takie ujęcie wiedzy historycznej, które wykazuje zarówno opanowanie pamięciowe faktów jak rozumienie historycznych procesów może być uznane za dostateczne w stosunku do postawionych w programie celów nauczania historii. Dlatego też słuszne jest przy egzaminach pisemnych z historii dawać do rozwiązania zagadnienia i uważać je za poprawne, o ile odpowiadają wszelkim wymaganiom formalnej i rzeczowej natury.

Wiele z omówionych w sprawie prac piśmiennych zagadnień należy również, a może przede wszystkim, do zakresu polonisty. To też niezbędna jest z nim współpraca, mająca na celu uzgodnienie wskazówek i wymagań metodycznych. Pamiętać przy tym należy, że przystosowanie nabytych umiejętności do nowej treści naogół wymaga wysiłku, młodzieży zaś przychodzi niekiedy z wielkim trudem. Dlatego więc nie można liczyć, że uczeń korzystający z lekcji polskiego obejdzie się bez pomocy nauczyciela, gdy chodzi o prace piśmienne z historii.

* * *

Nawet pobieżne uwagi powyższe w sprawie prac piśmiennych młodzieży unaocniają, jak bardzo urozmaiconą i zróżnicowaną treść zawierają zeszyty historyczne, jak wiele istnieje rodzajów ćwiczeń, ich poziomów, zależnych od stopnia trudności, ile przy tym możliwości indywidualnych pomysłowości uczącego! Dlatego też zeszyt jest tak doskonałą pomocą naukową, dostosowaną jak żadna inna do każdorazowych potrzeb lekcji, giętką i posłuszną woli nauczyciela. Lecz właśnie dlatego pomoc ta wymaga całkowitego podporządkowania jego kierownictwu. Ćwiczenia zmierzają zawsze do określonych wyników nauczania i stosunek ten nie może być odwrócony: nie może nauczanie zmierzać do prowadzenia zeszytu, ten bowiem sam w sobie nie ma żadnej niezależnej, własnej wartości. Nieliczenie się z tym pewnikiem w praktyce szkolnej prowadzi do smutnych konsekwencji, do roboty bezcelowej, a więc zmarnowanej. Przykładem

takiej sytuacji może być naśladownictwo w prowadzeniu cudzego zeszytu bez zrozumienia celu i roli znajdujących się w nim prac. Na dowód mocnego związku, jaki zachodzi między zeszytem a ustnym nauczaniem, może posłużyć znany fakt, że przeważnie bez wyjaśnienia nauczyciela, do którego klasy należy zeszyt, trudno zdać sobie sprawę, co chciał uczący przez prace piśmienne osiągnąć. Jeżeli w poprawionym zeszycie powtarzają się usterki metodyczne w planach czy streszczeniach, jeśli wypracowania nie są dostosowane do tematu, jeśli zakradła się nużąca monotonia, można z dużą

dozą prawdopodobieństwa przypuścić, że ćwiczenia te nie zostały poddane kontrolującemu pytaniu: jaki jest cel każdego z nich? Bo tylko na drodze coraz bardziej świadomego ustosunkowania się do roli każdej pracy piśmiennej leży możliwość pokonania trudności, które nastęrcza prowadzenie zeszytu historycznego w taki sposób, aby przynosił istotny pożytek uczniowi. Do usunięcia więc braków w zeszytach historycznych najskuteczniejszym środkiem może być ogólne podnoszenie poziomu nauczania historii.

H. Mrozowska.

Z działalności Ognisk metodycznych.

I. Ognisko języka łacińskiego w Krakowie.

Piąta, a pierwsza w roku szkolnym 1936/37 rejonowa konferencja Ogniska metodycznego języka łacińskiego odbyła się w dniach 9 i 10 grudnia 1936 r. w Tarnowie. Udział w niej wzięło 50 nauczycieli. Lekcji odbyło się 5, jedna w klasie III i cztery w kl. IV. Przeprowadzili je: prof. S. Pęksa (państw. gimnazjum III im. A. Mickiewicza), mgr J. Rzepińska (przyw. gimnazjum SS. Urszulanek) i prof. J. Skorupka (państw. gimnazjum III im. A. Mickiewicza). Referat p. t. Środki pomocnicze przy nauce języka łacińskiego w kl. I wygłosiła dr J. Kublińska.

Konferencja poświęcona była zagadnieniu realizacji nowego programu dla kl. IV gimnazjum pod kątem widzenia wyników nauczania, omówieniu doboru i użytkowania środków pomocniczych przy nauce w kl. I, tudzież odpowiedzi na pytanie co do owocności i stosowania w nauczaniu języka łacińskiego tzw. lekcji cichej.

Realizacja programu, na którą należyty pogląd będzie sobie można wyrobić dopiero przy końcu roku szkolnego, natrafia w kl. IV na duże trudności z powodu niedostatecznego przygotowania uczniów do czytania wyznaczonych autorów łacińskich, zwłaszcza Liwiusza. Masa nowych wyrazów, nieznaną uczniom konstrukcje językowo-stylistyczne, czasem zawile myśli, niełatwe do zrozumienia w wyimkach wyrwanych z całości utworu, wpływają ujemnie na tok lekcji i tempo lektury. Stąd przewidziane przez program wyniki przedstawiają się jako bardzo problematyczne, nawet iluzoryczne.

Ważność pomocy naukowych, szczególnie środków poglądowych, omówiła w swym referacie dr J. Kublińska, przy czym punktem wyjścia były dla niej istniejące podręczniki szkolne dla kl. I. Ryciny umieszczone w książkach z natury rzeczy nie mogą być doskonałe i dlatego uznać je należy za pobudkę dla nauczyciela, by identyczną czy podobną ryciną, ale większą i więcej doborową zilustrował dane miejsce. Środki poglądowe mają ułatwiać pracę ucznia, pogłębiać wiadomości, kształcić zmysł estetyczny. To też przy zaznajamianiu z zabytkami starożytnymi więcej sugestywne będą rekonstruk-

cje niż zachowane ułamki. Prócz różnych tablic, fotografii, map, planów miast, odlewów, modeli i t. p., z których wiele mogą sporządzać sami uczniowie, jeżeli nauczyciel da inicjatywę i dostarczy wzorów, niepoślednią pomocą są książki polskie, poruszające tematy same. Prelegentka podała również szereg wskazówek, opartych o własne doświadczenie, jak realizować praktycznie postulat poglądowości, oraz jak utrzymywać przez odpowiednie notatki mabyte wiadomości. W dyskusji zwrócono uwagę na inne jeszcze pomoce i środki poglądowe, jak filatelistykę, numizmatykę, ilustracje z czasopism, powieści polskie, osnute na tle życia starożytnych, odczyty radiowe, podkreślono niebezpieczeństwo, by z środków nie zrobić celu, godzin języka i kultury antycznej nie przemienić w wykład archeologiczny, wyrażono życzenie, aby każde gimnazjum było dostatecznie wyposażone w te pomoce naukowe, bez których racjonalna nauka języka łacińskiego obejść się nie może.

„Lekcje ciche” uznano za jedną z celowych i owocnych form nauczania i uczenia się w szkole. Odpowiada ona psychicznej potrzebie każdego pracownika umysłowego, by praca jego odbywała się w ciszy. Stosowanie jej polega na tym, że uczniowie samodzielnie w obecności i pod kierunkiem nauczyciela pracują przez pewien czas na lekcji nad wyznaczonym materiałem naukowym. Samodzielność może być absolutna, gdy uczeń pracuje bezwzględnie sam, lub zespołowa, gdy pracuje kilku uczniów razem, porozumiewając się swobodnie z sobą. Jak nie należy odrzucać drugiej formy, tak pierwsza daje o wiele większą gwarancję samodzielności pracy „w obecności i pod kierunkiem nauczyciela”, który przez odpowiednie rady i wskazówki wstępne umożliwiała samodzielność pracę ucznia, w czasie samej pracy na życzenie ucznia służy mu każdej chwili swą pomocą, po ukończeniu zaś pracy pyta o jej rezultaty. Wstępnych wskazówek udziela nauczyciel bądź samorzutnie, znając zapotrzebowania swych wychowanków, bądź pytany przez uczniów. Niejednokrotnie pomogą mu tu lepsi uczniowie i o tej możliwości nie wolno nigdy zapominać. Te wskazówki dotyczą zasadniczo nieznanych

słów i niejasnych sytuacji, a stają się zbędne, ilekroć razy uczniowie posługują się słownikami i innymi pomocami naukowymi. Pamiętać jednak należy, że praca ze słownikiem pochłania wiele czasu i że wysiłek w nią włożony nie zawsze się opłaca w stosunku do wyników. Porad w czasie samej pracy udziela nauczyciel po cichu, by głośną rozmową nie przeszkadzać w myśleniu innym uczniom. Cichej lekcji poświęcamy raz mniej, raz więcej czasu. Może ona obejmować część lekcji szkolnej, np. 15 minut, po czym następuje sprawozdanie uczniów z dorobku, w formie streszczenia, przekładu, objaśnień rzeczowych i językowych. Może też wypełnić całą lekcję, zwłaszcza gdy bezpośrednio następuje druga „godzina“, na którą przenosi się omówienie. Czasem omówienie można odłożyć do przyszłego dnia. Wówczas nauczyciel stawia uczniom do opracowania w domu pewne zagadnienia, pozostające w związku z przeobrobionym podczas lekcji cichej materiałem naukowym, i w ten sposób organizuje samodzielną pracę ucznia w domu w oparciu o samodzielną pracę w szkole. Co do materiału naukowego, to albo jeden temat daje się całej klasie do opracowania w czasie lekcji cichej, albo kilka tematów rozdziela się pomiędzy uczniów, podzielonych na grupy według uzdolnienia czy zainteresowań. W pierwszym wypadku jedni uczniowie potrafią opanować więcej materiału i lepiej wywiązać się z zadania, inni dojdą do mniej pomyślnych wyników. Korzyść jednak odniosą wszyscy, gdyż drogą własnego wysiłku zdobyli pewną cząstkę wiedzy i uczyli się samodzielnie pracować. Trzeba tylko pamiętać, że nie każdy materiał naukowy nadaje się na lekcję cichą, oraz że ten typ lekcji, jak każdy inny, nadużywany w szkole może się łatwo sprzykrzyć zarówno uczniom jak i nauczycielowi. Dewizą w posługiwaniu się formami nauczania i uczenia się winna być różnorodność.

II. Ognisko języka francuskiego w Krakowie.

Pierwsza tegoroczna konferencja rejonowa odbyła się w dniu 21 listopada r. ub. Na konferencji tej omówiono przede wszystkim plan pracy całorocznej Ogniska i wysunięto jako główne zagadnienia metodyczne ćwiczenia piśmienne i pomoce naukowe, a jako dodatkowo: stronę fonetyczną nauczania języka francuskiego.

Tematem dydaktycznym konferencji były ćwiczenia piśmienne, traktowane od strony teoretycznej i praktycznej. Zobrazowaniu kwestii przygotowania zadania szkolnego, polegajacemu na przebudowie tekstu dla zrozumienia go i przeżycia, służyła lekcja p. M. Schmidówny w pryw. gimn. z. im. król. Jadwigi, w kl. IV. Sposób przeprowadzania correctum pokazała dr St. Borkowska w kl. IV. państw. gimn. z. im. król. Wandy, kładąc nacisk na związek francuskiego z łaciną i posługiwanie się Larousse'em w czasie poprawy zadania. Dane teoretyczne zagadnienia przedstawiła dr Borkowska w krótkim referacie p. t. Correction et corrigé. Ćwiczenia piśmienne omówił p. A. Jończyk, dowodząc, że dokładna i drobiazgowość analiza zdania od

początku nauki daje uczniom nie tylko korzyści przy konwersacji, ale również i w dziedzinie piśmiennej. Wspólnie przedyskutowano pytania Kuratorium krak., dotyczące zeszytów uczniowskich. Dalszym tematem dyskusji była francuska terminologia w zakresie życia szkolnego, zebrana w referacie p. S. Hornówny, która wykazała, że należy od pierwszej lekcji podawać idiomatyczne francuskie wyrażenia szkolne, natomiast błędną metodą jest tłumaczenie ich „z y w c e m“ z polskiego.

Reportaż naukowy p. t. Problem duszy francuskiej dała p. J. Dobrzańska (Sosnowiec), opierając swe interesujące wywody na bogatej literaturze ostatniej doby.

W konferencji wzięło udział 45 osób z Krakowa i rejonu.

III. Ognisko geografii w Krakowie.

Pierwsza tegoroczna konferencja rejonowa odbyła się w dniu 14-go listopada r. ub.

Lekcję prowadziła p. Mileska w kl. III gimn. im. Ks. Skorupki w Krakowie. Tematem dydaktycznym konferencji było t. zw. „profilowanie słowne“ rozmieszczenia opadów na kuli ziemskiej wzdłuż 20° dług. wsch. Chodziło o prześledzenie danego zjawiska na pewnym pasie kuli ziemskiej oraz odszukania związków, jakie zachodzą między rozmieszczeniem opadów a ciśnieniem i temperaturą. Równocześnie więc wprowadzono młodzież w analizę map klimatycznych i uwzględniono moment ujmowania związków geograficznych. W końcowym zestawieniu treści lekcji wyszły także zależności rozmieszczenia opadów od podstawowych czynników: szerokości geograficznej, rzeźby terenu, rozkładu mórz i lądów; zaznaczyły się też dobre wpływy kierunku wiatrów. Charakterystyczna łączność występowania w pewnych lokalnych obszarach suszy czy opadów z przepływem prądów morskich nie mogła być wysunięta przez młodzież, bo o prądach jeszcze nie było mowy.

Dyskusja ożywiona zogniskowała się dookoła:

- 1) dydaktycznej strony lekcji,
- 2) stosunku programu do jego realizacji w czasie,
- 3) braku podstaw z zakresu nauk pomocniczych w rozwijaniu tematów klimatologicznych.

Wyniki dyskusji są następujące: realizować ćwiczenia klimatologiczne, jako też i inne, należy tylko w miarę czasu; głównym zadaniem jest opracowanie z młodzieżą treści programu, w takim układzie, aby w ciągu roku został wyczerpany w całości. Jednym ze środków, godzących ćwiczenia z wymiarem czasu, jest podchodzenie z młodzieżą do zagadnień, podanych w programie, przez ćwiczenia, głównie z zakresu analizy map. Zależnie od poziomu klasy trzeba unikać zbyt trudnych ćwiczeń, a nigdy nie dawać prze-rysowywać mapy, gdyż to daje młodzieży bardzo mało, a pochłania wiele czasu. Szczegółowy przykład profilowania słownego wzdłuż danego południka należy ułatwić młodzieży, lokalizując rozwój zjawiska podaniem także sze-

rokości geograficznej lub nazwą krajin, nad którą kolejno się zastanawiamy.

Punkt drugi i trzeci częściowo pokrywa się stosunkiem podręcznika do programu. W klasie, w której odbywała się lekcja, wprowadzono Bzowskiego: Geografia pozaeuropejskich części świata. Stwierdzono, że jest to podręcznik dostosowany w całości do programu, opracowany przystępnie dla młodzieży i zawierający ćwiczenia, które nadają się do realizacji w kl. III. Nie jest też podręcznik Bzowskiego zanadto obszerny. W przyszłości powinien być wprowadzony powszechnie do gimnazjów.

Na ogół jednak nie rozwiąże to sprawy realizacji programu. W jego treści i układzie istnieją takie momenty, które wprost uniemożliwiają rozwinięcie jego tematów z powodu braków z zakresu matematyki a zwłaszcza fizyki. Dział ocen recenzyjnych reprezentowany był tylko przez S. Erwinę Postulka C. B. M. W sumiennej i systematycznie ujętej analizie omówiła prelegentka Pawłowska: Geografię Polski na kl. IV gimnazjalną. Podkreśliła przede wszystkim fakt, że konsekwentnie do kl. III wybrała i dla kl. IV podręcznik Pawłowskiego, jako autora znanego. Przeprowadziła ściśle porównanie między treścią podręcznika — programem a wytycznymi, jakie opracował dr Czort do realizacji geografii w kl. IV dla rejonu ogniska krakowskiego.

Recenzja podręcznika Kudławca „Geografia Polski na kl. IV gimn.” została przesunięta z powodu braku czasu na wiosenną konferencję. Do działu sprawozdań należała popołudniowa część konferencji p. t. Pogłębienie znajomości Polski przez obozy krajoznawcze. Uprzednio zwiedzono wystawę prac wakacyjnych obozów krajoznawczych w nowo otwartym ośrodku krajoznawczym (Kraków — Pierackiego 25 parter).

Z obozu krajoznawczego żeńskiego w Kurozwękach zdawała sprawę p. Klimaszewska, asystentka U. S. B. w Wilnie, z obozu krajoznawczego męskiego w Podegrodziu — prof. Staśko z Jasła.

Mgr Klimaszewska, omawiając organizację, metodę i plan pracy obozu, wysunęła pewne wątpliwości co do czasu trwania i rodzaju obozów, nadawania stopnia instruktorskiego z krajoznawstwa oraz sprawy wspólnych wszystkich uczestniczek wycieczek, często za bardzo bogatych w różnorodną treść.

Prof. Staśko podkreślił bardzo silnie moment wychowawczy obozów zwłaszcza życia się młodzieży z najrozmaitszych zakątków Polski. Pragnąłby on przede wszystkim obozy uruchomić silniej i doprowadzić do pełniejszego i bezpośredniego zetknięcia się młodzieży z większymi połaczeniami ziemi Polski.

Obydwa sprawozdania wraz z pracami młodzieży będą drukowane w „Orlim locie” 1937 r.

W bardzo ożywionej dyskusji ustalono następujące myśli: obozy krajoznawcze wyrosły z idei harcercskiej, ale są nieco odmienne ze względu na swój krajoznawczy cel. Wydają one dostateczne wyniki, tak wychowawcze jak i bezpośrednio kształtujące. Przez nie bliżej poznaje

młodzież ziemię polską i uczy się rozumieć otaczającą rzeczywistość. Wielkie znaczenie ma przede wszystkim rozbudzenie zamiłowania do samodzielnej pracy poznawczej. Obozy krajoznawcze, głównie odbywane w czasie wakacji, mogą także być organizowane w zimie, jako obozy, czy osiedla miejskie, np. w Krakowie, w oparciu o dom wycieczkowy: musiałyby one być krótsze ze względu na większy koszt. Mogłyby przyczynić się do głębszego zbliżenia się młodzieży z podłożem kultury Polski przez dokładniejsze (niż to zwykle bywa) poznanie nie tylko zabytków historycznych, ale ośrodków, z których płynie ożywczy prąd nauki i sztuki.

Osobny typ pracy krajoznawczej rozwiniętej może na osiedlach szkolnych wiejskich przez dokładne zapoznanie się młodzieży ze środowiskiem: przez nie młodzież miejska mogłaby poznać polską wieś, taką jaką jest rzeczywistość. Wreszcie obozy wędrowne letnie ułatwiłyby w krótkim czasie poznanie większego obszaru Polski i zetknięcie się z ludnością, zwłaszcza wieśniaczą. Do zagadnień obozów i wycieczek krajoznawczych i geograficznych pewne uzupełnienia podała p. Miłeska, zdając sprawozdanie z konferencji rejonowej Ogniska rejonu tarnowskiego, odbytej w N. Sączu. Konferencja ta była w całości poświęcona sprawom wycieczek geograficznych i pogłębianiu znajomości Polski tą metodą. Jako postulat wysunięto zorganizowanie obozu wędrownego wakacyjnego dla nauczycieli łącznie z Ogniska tarnowskiego i krakowskiego.

Bardzo ważnym punktem konferencji był także wykład (bez dyskusji) doc. U. J. dr W. Ormickiego na temat Geografii Gospodarczej województwa krakowskiego. Prelegent oparł się w swoich wywodach na wystawie map gospodarczych omawianego terenu. Całość materiałów całkiem nowych, zestawionych według statystyki urzędowej lub wyników bezpośredniego badania w terenie, została przepracowana pod kierunkiem W. Ormickiego przez członków seminarium geografii gospodarczej w Instytucie Geograficznym U. J.

Prelegent ujął kolejno pozytywne i negatywne cechy rolnictwa, hodowli, rzemiosła i przemysłu województwa krakowskiego, ułatwiając nauczycielstwu pogłębienie nauczania tego działu w kl. IV gimnazjalnej.

IV. Ognisko geografii w Tarnowie.

W dniach 6 i 7 listopada 1936 r. odbyła się w Nowym Sączu konferencja rejonowa tarnowskiego ogniska metodycznego geografii. Obecnych 49 osób z 27 gimnazjów. Głównym zagadnieniem konferencji były wycieczki geograficzne.

Dwugodzinna lekcja w kl. IV Prytw. Gimn. Żeńsk. SS. Niepokalanek, poprowadzona przez prof. Konińską na temat „rolnictwo w Polsce” — była przykładem lekcji opartej o wcześniejszy wywiad w terenie, na wsi. W dyskusji podkreślono ważną w nauczaniu geografii rolę wywiadu; nie tylko ze względów poznawczych, ale przede wszystkim wychowawczych; w odnośnym wypadku zetknięcie się uczennic z biedą chłopca

miało niewątpliwie wielkie znaczenie dla kształtowania się poglądu uczniów na wiele problemów związanych z wsią i z niej wynikających. W czasie lekcji uczenie używały Małych Roczników Statystycznych — pomocy niezbędnej w nauczaniu geografii w IV klasie. Zagadnienia parcelacji, melioracji i komasacji poruszały uczennice na lekcji fragmentarycznie. Podniesiono to w dyskusji, jako jeden z przykładów trudności w rozwinięciu wielu zagadnień w nauczaniu geografii IV klasy, z powodu szczupłego wymiaru godzin.

Sprawę wycieczek naświetlić odpowiednio miały cztery referaty. I tak dr Gawlikówna (Gorlice) w zwięzłym referacie o znaczeniu wychowawczym i kształcącym wycieczek geograficznych poruszyła rzeczy wprawdzie należyte już uznane, ale jednak mimo to gdzieś zapomniane, że wycieczki są warunkiem nieodzownym należytego uczenia geografii i nowoczesnego ujęcia tego przedmiotu. O stronie organizacyjnej wycieczek mówiła M. Szczęsna Urszul. (Tarnów), dawszy kilka przykładów, jak od właściwej organizacji przed i w czasie wycieczki zależy w przemożnym stopniu jej powodzenie. Współudział w tym młodzieży jest konieczny. Prócz tego wyzyskanie później w nauczaniu obserwacji poczynionych czy też omawianych na wycieczce będzie dla nauczyciela miarą udania się danej wycieczki. — Następnie dr Simche odczytał jako przykład plan wycieczek skorelowanych na kl. I, II i III gimnazjów tarnowskich, przy czym podniósł trudność wykonania programu ministerialnego, jeśli chodzi o ilość wycieczek geograficznych w poszczególnych klasach tych gimnazjów, w których są paralelki. W związku z realizacją programowych wycieczek wszystkich przedmiotów masuwa się jako nieodparta z wielu względów — i to korzystnych dla młodzieży — konieczność urządzania wycieczek skorelowanych względnie skumulowanych. Przykłady planów wycieczek dla kl. IV (dla kilku miast rejonu ogniska) zreferował prof. Staśko (Jasło), zwracając przy tym uwagę na opracowywanie zagadnień na wycieczkach systemem grupowym.

W dyskusji uczestnicy wskazali na niemałe walory organizowania wycieczek skorelowanych wzgl. skumulowanych, w wyniku czego postanowiono tego rodzaju planom wycieczek poświęcić baczną uwagę i realizować je oraz zbierać doświadczenia na wiosenną konferencję rejonową Ogniska. Wobec zmienionych dziś warunków planowania akcji wycieczkowej na terenie gimnazjum IV klasowego podniesiono, by prócz dostosowywania corocznego planu wycieczek do programu kl. II i III, pamiętano — tak jak dawniej w gimnazjum 8-klasowym — o pewnym dłuższym cyklu wycieczek po Polsce w ciągu całego gimnazjum oraz liceum, ażeby młodzież mogła w miarę środków zwiedzić kilka różnorodnych krain geograficznych Polski. W niektórych szkołach stosują nauczyciele z pożytkiem dla młodzieży rzadsze formy wycieczkowania, jak geograficzne wycieczki kajakowe i rowerowe. Rozbieżne zdania wywołała sprawa

zbiórki funduszków na wycieczki. Jeśli chodzi o młodzież, to zbieranie pieniędzy na cele wycieczkowe jest rozwiązywane po szkołach w różnorodny sposób, a nie rzadko natrafia na trudności. Ale już pewna liczba szkół postawiła ów problem na właściwej płaszczyźnie, z bardzo dużą korzyścią dla należytej akcji wycieczkowej. Jeśli zaś chodzi o zwrot kosztów nauczycieli, to w gimnazjach państwowych Kuratorium ostatecznie unormowało zarządzeniem tę sprawę, w prywatnych wszakże szkołach zdarzają się nadal wypadki, że nauczyciel sam musi pokrywać własne koszty, co przy wycieczkach dalszych jest dla nauczycielstwa dotkliwie. W końcu p. Wizytator Komar wyjaśnił pewne wątpliwości odnośnie do kilku problemów wysuniętych w dyskusjach.

Drugi dzień konferencji rozpoczął się od lekcji prof. Garguli w kl. IV Pryw. Gimn. Żeńsk. im. Kopnickiej na temat „lasy w Polsce“. Dykusja toczyła się wokół wartości wyzyskania w szkole obserwacji czynionych przez młodzież na wycieczkach, czego przykładem była lekcja; uczennice bowiem wraz z profesorem oparły się w wielu wypadkach w czasie lekcji o spostrzeżenia dokonane na uprzednich wycieczkach w obszary zalesione i górskie. Z tej przyczyny lekcja o lasach nabrała zgoła innego kolorytu, czego by nie było, gdyby wcześniej nie był wykonany przemyślany odpowiednio plan wycieczek. Poza tym uczestnicy mieli możliwość przekonać się na lekcji, jak wspaniałą pomocą naukową jest dobry epidiaskop (najlepszy w całym rejonie ogniska), zarówno jak i sprawnie działający sposób szybkiego zaciemnienia i rozjaśniania sali.

W końcu kierownik ogniska odczytał komunikat bibliograficzny i organizacyjny. Z grona uczestników konferencji zgłoszono dezyderat, żeby można było uczyć geografii w kl. IV w 2 godz. tyg. w I półroczu i w 1 godz. w II półroczu, historii zaś odwrotnie. Po zamknięciu konferencji zwiedzali jej uczestnicy warsztaty kolejowe w Nowym Sączu.

V. Ognisko matematyczne w Krakowie.

Za główne zagadnienia pierwszej tegorocznej konferencji rejonowej, która odbyła się w dn. 10 listopada, należy uważać sprawę matematycznych zadań szkolnych i omówienie dozwolonych do użytku w szkołach podręczników algebry i geometrii dla klasy IV-tej gimn.

P. Z. Czarkowska w referacie o zadaniach szkolnych omówiła cele szkolnych wypracowań matematycznych, ich organizację i zauważyła, iż przytoczone spotykanych niejednokrotnie złych wyników zadań widzi w usiłowaniach osiągnięcia przez uczących jednocześnie zbyt wielu różnych celów i nie zawsze należytej organizacji. Zadania szkolne można pojmować jako:

- a) jedną z form pracy szkolnej, wymagającej przede wszystkim poprawnego zapisu,
- b) indywidualną pracę twórczą uczniów,
- c) środek kontroli wiadomości i umiejętności uczniów, jako klasy (kontrola statystyczna)

względnie, jako jednostek (kontrola indywidualna).

Dobór tematów zadań szkolnych zależy w dużej mierze od tego, jaki typ zadań chcemy uwzględnić i zależnie od tego (większą wagę będziemy przykładac do formy w zadaniach typu a, niż w zadaniach typu b, natomiast w zadaniach typu b względnie c ważniejszą będzie dla nas treść, niż forma.

Poprawa zadań przez uczniów gra istotną rolę w zadaniach typów a i b, natomiast przy zadaniach typu c jest oczywiście mniej zasadnicza. Jako środek zapobiegawczy przeciw odpisywaniu zadań (które niestety dość często się zdarzają), wskazano stosowanie argumentów moralnych, a gdy one zawiodą, dawanie kilku różnych tematów, z czym łączą się trudności przy dyktowaniu tematów i prowadzeniu correctum.

Gdy przeprowadzamy correctum wspólnym frontem, to uczeń nie poprawia swych własnych błędów, gdy zaś ograniczamy się tylko do omówienia zadań, to uczniowie (zwłaszcza słabsi), poprawiając, popełniają nieraz nowe usterki, które wymagają ponownego omówienia przez nauczyciela, a to jest prawie niewykonalne wobec małej ilości czasu.

W dyskusji wypowiedziano się jednomyślnie przeciw terminarzom zadań na dłuższy okres, niż na tydzień i przeciw ustalaniu względnie narzucaniu ilości zadań, przy czym podano szereg ważnych powodów zajęcia takiego stanowiska.

Stosowanie podziału uczniów na grupy w zależności od rozmaitych tematów uznano za wskazane przede wszystkim przy zadaniach kontrolnych, t. zn. typu c, przy zadaniach typu a i b może być temat dla wszystkich uczniów wspólny. Podniesiono (wireszczie użyteczność zwrócenia uczniom w zeszytach uwagi na te braki, które winni uzupełnić.

Jako ilustrację prowadzenia correctum p. A. Turowicz przeprowadził poprawę zadania szkolnego w klasie III-ciej państw. gimn. IV.

Na początku lekcji omówiono z uczniami błędy najczęściej spotykane w zadaniu, po czym przerobiono na tablicy kilka zadań z różnych grup.

Referaty o podręcznikach dla klasy IV gimn. wygłosili p. St. Matczak z Zawiercia (podręczniki algebry) i p. J. Andruszkiw z Kęt (podręczniki geometrii). Obaj referenci podali szczegółowe zestawienie co do: 1) treści, 2) układu materiału naukowego, 3) podejść metodycznych różnych autorów, 4) charakterystyki działu zadaniowego poszczególnych podręczników. Jako ważną usterkę uznano, iż podręczniki algebry powołują się na wiadomości z geometrii, które uczniom nie są jeszcze znane i, naodwrot, podręczniki geometrii opierają się na nieprzerobionych jeszcze twierdzeniach algebraicznych. Dyskutowano sprawę algorytmów pierwiastków kwadratowych. Większość uczestników opowiadała się za opuszczeniem teorii i ograniczeniem się do wskazania uczniom sposobu postępowania, mniejszość, uważając teorię wyciągania pierwiastków kwadratowych za szczególnie kształcącą, opowiadała się za podawaniem uzasadnie-

nia algorytmu przynajmniej przypadku liczb trój- i czterocyfrowych.

Lekcję z geometrii w klasie IV-tej państw. gimn. II. przeprowadził p. prof. K. Trąbka, na temat uogólnienia twierdzenia Pitagorasa. Podczas odpytywania uczniów z lekcji starej zmieniono oznaczenia i położenia figur kreślonych celem skontrolowania, czy uczniowie sobie materiał przyswoili z pełnym zrozumieniem, a po lekcji nowej uczyca udzielił uczniom wskazówek dotyczących uczenia się tej lekcji w domu.

Jednym z punktów programu konferencji było przedstawienie przez kierownika Ogniska wyników ankiety, dotyczącej podręczników matematycznych dla klasy III-ciej gimn.

Odpowiedzi na ankietę pozwoliły na wyciągnięcie całego szeregu wniosków. Na uwagę zasługuje fakt, iż pewne zagadnienia algebraiczne, względnie geometryczne, sprawiały uczniom trudności niezależnie od wyboru podręcznika i niezależnie od wyboru metody nauczania.

Wyniki nauczania osiągnięto przy przerabianiu tych zagadnień omal że jednakowe bez względu na podręcznik i wybór metody. Postawiono w latach następnych zająć się bliżej tymi problemami.

VI. Ognisko matematyczne w Kielcach.

Pierwsza w bieżącym roku rejonowa konferencja matematyczna w Kielcach odbyła się dnia 5 listopada. Udział w niej wzięło 47 osób. Złożyły się na nią dwie lekcje i dwa referaty. Głównym tematem było zagadnienie notatek na lekcjach matematyki. Referat na ten temat wygłosiła p. Maria Okólska, która najpierw przedstawiła różnicę między właściwymi notatkami a tym, co uczeń wogóle pisze na lekcjach matematyki. Notatki uczeń robi, streszczając lekcję, zapisując to wszystko, co mu jest potrzebne do odtworzenia omawianego w klasie zagadnienia. Tego rodzaju notatki są niezbędne tam, gdzie uczeń nie posiada podręcznika, jak to czasem miało miejsce w dawnym gimnazjum. W nowym zaś gimnazjum, gdzie nauczanie jest oparte na podręczniku, prowadzenie notatek tego rodzaju jest zbędne, gdyż najlepiej prowadzone notatki nie zastąpią uczniowi podręcznika. Wszystko zaś, co poza tym pisze uczeń, ma charakter ćwiczenia. W dalszym ciągu referentka zrobiła przegląd typów i rodzajów lekcji, zależnie od materiału i od metody, wyjaśniając, co i jak winien uczeń pisać na tych lekcjach, zaznaczyła przy tym, że zeszyty, zarówno ze względów rzeczowych, jak i wychowawczych, winny być prowadzone starannie, zwięźle, doładnie i winny mieć estetyczny wygląd. W dyskusji nad referatem potwierdzono pogląd referentki, że notatek właściwych na lekcji matematyki nie powinno być, winny natomiast być prowadzone ćwiczenia. W rzadkich tylko wypadkach pożytecznym jest zapisywanie pewnych uwag, uzupełniających materiał podręcznika, n. p. może się to zdarzyć w I. klasie gimnazjalnej, przy stosowaniu wiadomości z geometrii do rachunku, jeżeli uczniowie wiadomości tych nie posiadają. W kwestii techniki prowadzenia ze-

szytów wypowiedziano się, że pożądanym jest, aby uczeń odrabiał zadania domowe w tych samych zeszytach, co i klasowe, aby pisał od razu na czysto, przy tym atramentem, aby rysunki w klasie robił ołówkiem, w domu zaś atramentem lub tuszem, aby wszelkie pomocnicze rachunki wykonywał w zeszytach, wplatając je do tekstu. Ćwiczenia i zadania odrabiane na tablicy winny być pisane przez wszystkich uczniów w klasie, przy tym dobrze jest, jeżeli piszący w zeszytach wyprzedzają piszącego na tablicy. Nauczyciel powinien dążyć do zmniejszenia mechanicznej pracy ucznia przez zaprawianie go do stosowania skrótów i symbolów używanych w matematyce i nie obarczać ich żadnymi przepisywaniami. Nie jest wskazanym ustalenie jakichkolwiek szematów ograniczających swobodę nauczyciela. Ten ostatni jednak winien obrać pewien sposób prowadzenia ćwiczeń pisemnych i konsekwentnie go stosować.

W związku z referatem przeprowadził lekcje w III. klasie gimnazjalnej kierownik ogniska, p. prof. Ślapeczyński. Tematem lekcji było rozwiązywanie zadań konstrukcyjnych, celem zaś jej zademonstrowanie na praktyce skróconego sposobu opisu konstrukcji przy pomocy pewnych symbolów. Symbole te są tak proste i bezpośrednie, że zapamiętanie ich i stosowanie nie przedstawia uczniom żadnych trudności, natomiast jest dla nich dużym ułatwieniem, gdyż zwalnia ich od wypisywania długich zdań w zeszytach. Kwestia ta wywołała bardzo ożywioną dyskusję. Niektórzy profesorowie wyrażali obawę, że tego rodzaju opis konstrukcji spowoduje nowe obciążenia, szczególnie w klasach słabszych; znaleźli się jednak i tacy, którzy zadeklarowali, że wprowadzą u siebie ten sposób opisu konstrukcji, uważając go za bardzo ciekawy i celowy, jako dający dużą oszczędność czasu.

Drugą lekcję miał p. prof. Skucha w IV klasie gimnazjalnej. Po krótkim powtórzeniu materiału poprzedniej lekcji została wyprowadzona reguła pierwiastkowania pierwiastków i podane przykłady zastosowania takowej. W dyskusji nad tą lekcją podniesiono jako jej dodatnią stronę wielką swobodę i bezpośredniość w wypowiedzianiu się uczniów.

Drugi referat wygłosiła p. Goldglasówna na temat: „O podręcznikach algebry dla IV. klasy gimnazjalnej“ (dział o pierwiastkach). Prelegentka dała bardzo szczegółowy obraz różnic i podobieństw w podejściu do pierwiastków autorów podręczników; omówiła umieszczone w nich ćwiczenia, niedociągnięcia i braki, wykazując, że wszystkie trzy podręczniki są dostosowane do wymagań programu, lecz nie mają ujednostajnionych definicji i jednolitego języka matematycznego. Żywą dyskusję wywołała definicja pierwiastka wogóle, pierwiastka arytmetycznego oraz znaczenie symbolu pierwiastka. W wyniku dyskusji uznano, że przy nauczaniu tego działu należy ze szczególną ostrożnością odnosić się do wykonywania działań na pierwiastkach, gdyż reguły tych działań są prawdziwe tylko dla pierwiastków dodatnich.

VII. Ognisko rysunków w Krakowie.

Dnia 5 listopada 1936 r. odbyła się pierwsza konferencja rejonowa nauczycieli rysunków w Krakowie. Udział w konferencji wzięło 33 nauczycieli i nauczycielek.

Rozpoczęła ją lekcja pokazowa w klasie IV. a (stopień IV) gimnazjum IV. na temat: „Projektowanie afiszów“. Na wstępie prowadzący lekcję prof. Leszko — celem wzbudzenia zainteresowania — przedstawił uczniom szereg afiszów propagujących instytucje jak L. O. P. P., Kasy pocztowe i komunalne, L. M. K. i inne, po czym omówił ujęcie rysunkowe i kolorystyczne tychże. Założenia reklamowe w afiszach opierają się w pierwszym rzędzie na kontrastach liniowych, płaszczyznowych i barwnych; motywy rysunkowe pozostające w związku z treścią afisza stanowią zazwyczaj całość kompozycyjną z pismem. Afisz, aby spełnił swój cel, musi narzucać się z pomocą kontrastów i dysharmonii barwnych. Wskazania powyższe posiadają wywieszone w sali afisze — aczkolwiek są i przykłady obrazowego, realistycznego — nie dekoracyjnego ujęcia. Uczniowie w odpowiedziach trafnie wypowiadali uwagi, dotyczące założeń reklamowych w sztuce dekoracyjnej. W drugiej części lekcji uczniowie przystąpili do projektowania afiszów na temat dowolny — jednak związany z potrzebami szkoły. Projekty uwzględniały własne pomysły afiszów w związku z uroczystością „11 listopada“, organizacjami szkolnymi i sportem. Przy końcu lekcji prof. Leszko omówił wyniki pracy uczniów — wysuwając na pierwszy plan dobre rozwiązania kompozycyjne.

W koreferacie jak i w dyskusji polekcyjnej podniesiono momenty:

- 1) konstrukcji afisza, opartej na pionie i poziomie;
- 2) kontrastów w zastosowaniu do danego projektu;
- 3) Posługiwania się pismem;
- 4) Sposobu szkicowania;
- 5) Zastosowania właściwej metody dla tej lekcji;

Budowa kompozycyjna afisza — aby tenże spełniał zadanie reklamy, może być oparta na symetrii lub może być asymetryczną; winna jednak posiadać wartości rytmiczne. Równowaga mas i symetria w zastosowaniu do afiszów projektowanych na temat poważny i uroczysty ma swoje uzasadnienie.

Afisz powinien „narzucać się“, — a cel ten może być osiągnięty przez zastosowanie kontrastów. Temat afisza daje możliwość wprowadzania symboli, — pozostających w związku z tymże tematem; wprowadzenie symboli wymaga odpowiedniego opracowania rysunkowego. Wybór tematu pozostawiamy uczniom, przestrzegając zasady użyteczności dla danej szkoły. Tematy o treści ideowej stwarzają momenty emocjonalne u młodzieży, przez co osiągamy cele wychowawcze. Pismo wysuwające się siłą rzeczy na plan pierwszy skomponowane będzie z symbolem rysunkowym. Zastosowanie metody „pod kierunkiem“ wydaje się rzeczą najwłaściwszą.

Uzupełnieniem lekcji pokazowej i dyskusji na temat powyższy był pokaz prac rysunkowych, dostarczonych przez nauczycieli, należących do rejonu „Ogniska”.

W drugiej części konferencji p. prof. Kluska wygłosił referat na temat: „Zagadnienia plastyczne w teatrze szkolnym”.

Projektowanie akcesoriów teatralnych przewiduje program stopnia IV. Zagadnienie to nie zawsze bywa realizowane w sposób odpowiadający wymaganiom estetyki, zwłaszcza, gdy chodzi o dekoracje teatru i sceny na uroczystości szkolne.

Zasadą winno być syntetyczne i prymitywne ujęcie istotnych elementów, dla danej dekoracji koniecznych. Przeładowanie i realistyczne malatury nie idą po linii dekoracji. Epoka i środowisko dla danego przedstawienia winny być skomponowane z dekoracją i kostiumami, a sposoby i efekty służące do tego celu — jak najprostsze. Charakterystyka i szminka — niepotrzebne. Materiał ograniczony do klejówki, tektury, papieru i farb klejowych dla dekoracji teatru szkolnego jest wystarczającą pomocą.

W dyskusji rozwinięto i uzgodniono momenty podniesione przez referenta: dekoracja teatru i sal szkolnych na uroczystości, poranki i t. p. winna nosić znamiona syntetycznego i uproszczonego ujęcia; wprowadzanie motywów dekoracyjnych o charakterze nowoczesnym ma swoje uzasadnienie przez stosowanie materiału dającego proste efekty, czego następstwem będzie wyrugowanie akcesoriów przestarzałych, jak

dywany, bibułka i t. p. Omawianie i opracowywanie szkicowe na lekcjach rysunków zagadnień związanych z dekoracją teatru, sal na uroczystości szkolne, afiszy i t. p. ma ścisły związek z wychowywaniem estetycznym młodzieży.

Z kolei przewodniczący zdał sprawozdanie z książki H. Polichta: „Interpretowanie obrazów w nauce szkolnej”. Autor wskazuje na sposoby i rodzaje czytania obrazów, omawia formę „artystyczną” i „tematową” obrazów, przyznając, że treść jest dodatkiem do odczucia estetycznego obrazu.

W większości wypadków młodzież poprzestaje na rozpatrywaniu treści obrazu, nie zajmując się kompozycją, kolorytem, a więc nie przeżywając obrazu uczuciowo. Z uznaniem przyjąć należy iakt opracowania tej książki przez plastyka w czasie, gdy dużą wartość przywiązuje się do zwiedzenia muzeów i galerii i do wychowania estetycznego młodzieży.

W dalszej części konferencji załatwiono sprawy organizacyjne; ustalono lekcje pokazowe na temat: rysunek z natury — „szkice terenowe” i „polska twórczość plastyczna” (obserwacja). Omawiając warunki pracy w szkołach, podniesiono trudności przy organizowaniu nauki z podziałem na „stopnie”. Omówiono i częściowo uzgodniono środki zaradcze przeciwko brakom pomocy naukowych i sal rysunkowych. Teczki z rysunkami uczniów, indywidualne, — wykazujące metodę pracy nauczyciela — winny być — z zachowaniem formy estetycznej, przechowywane stale w zakładzie.

Kronika.

P. Kurator w Tarnowie, Sandomierzu i Nowym Sączu.

Do Tarnowa przybył p. Kurator Stypiński dn. 18-go stycznia. Dnia 19 stycznia zwiedził przed południem wszystkie gimnazja państwowe i prywatne gimnazjum S. S. Urszulanek. Po południu przysłuchiwał się lekcjom w szkole dokształcającej męskiej im. M. Kopernika. Wieczorem na posiedzeniu Międzyszkolnej Komisji Porozumiewawczej p. p. Dyrektorzy, Przełożone szkół średnich i p. Inspektor szkolny zdawali sprawę z organizacji, stanu i potrzeb poszczególnych szkół.

Następnego dnia, t. j. 20 stycznia, zwiedził p. Kurator trzy szkoły powszechne: im. Brodzińskiego, Konopnickiej i Staszica oraz państwową szkołę ogrodniczą i handlową, po czym dokonał inspekcji biura Inspektoratu Szkolnego.

W czasie wizytacji odbył konferencję z prezydentem miasta p. Dr Brodzińskim w sprawie potrzeb szkolnictwa powszechnego i złożył wizytę księdzu biskupowi dr Lisowskiemu.

Panu Kuratorowi towarzyszyli Naczelnik Wydziału szkolnictwa powszechnego, Władysław Kabaciński, wizytator Władysław Wierzbicki i podinspektor szkolny, Henryk Zahaczewski.

Z Tarnowa odjechał pan Kurator do Sandomierza, gdzie 21 stycznia zwiedził wszystkie

szkoły powszechne, gimnazja i szkołę zawodową żeńską. Po południu udał się na zwiedzenie szkoły rolniczej żeńskiej w Mokoszyńcu, gdzie wziął udział w posiedzeniu budżetowym Opieki nad szkołą. Wieczorem zwizytował męską szkołę rzemieślniczą w Zawichoście.

Panu Kuratorowi towarzyszyli wizytator Władysław Wierzbicki, częściowo wizytator Jerzy Grabowski i inspektor szkolny Zdzisław Ligas.

Podczas pobytu w Sandomierzu był pan Kurator z wizytą u księdza biskupa Lorka.

W dn. 14 lutego przybył p. Kurator do Nowego Sącza w towarzystwie wizytatora szkół powszechnych p. Jana Rzepeckiego, witanego na dworcu przez p. p. dyrektorów szkół średnich, p. inspektora szkolnego obwodowego, oraz p. p. podinspektorów szkolnych.

Dnia 15-go lutego pan Kurator wraz z wizytatorem p. Rzepeckim wziął udział w obradach Powiatowego Komitetu Oświatowego, w czasie których omawiano sprawy organizacji szkolnictwa powiatu nowosądeckiego.

Na zebraniu tym ustalono wytyczne dalszej pracy oświatowej. Następnego dnia czyli 16-go lutego pan Kurator w obecności wizytatora szkół średnich, p. Stanisława Komara i inspektora obwodowego p. Adama Stefaniaka zwiedził prywatne gimnazja żeńskie im. M. Konopnickiej

oraz kupieckie, państwowe gimnazjum II. im. Bolesława Chrobrego i I. im. Jana Długosza, wreszcie zawodową szkołę dokształcającą. Nadto przeprowadził inspekcję biura Inspektora-tu Szkolnego.

Tego samego dnia pan Kurator wziął udział w posiedzeniu Międzyszkolnej Komisji Porozu-miewawczej, na którym p. dyrektorzy szkół średnich i p. inspektor szkolny obwodowy zło-żyli sprawozdania ze stanu i organizacji szkół.

Po wysłuchaniu sprawozdań pan Kurator w swoim przemówieniu, obok spraw pedagogi-cznych i dydaktycznych, zwrócił szczególną uwa-gę na stan szkolnych organizacji uczniowskich, dożywianie dzieci, oraz na organizację pracy do-mowej ucznia.

Dnia 17 lutego pan Kurator zwiedził w obec-ności pana wizytatora Komara i p. inspektora szkolnego obwodowego szkoły powszechne: 1) 7-klas. szkołę męską im. Konarskiego, 2) 7-klas. szkołę żeńską im. Hoffmanowej, 3) 7-klas. szkołę żeńską im. Elżbiety, 4) 7-klas. szkołę męską im. Jagiełły.

W szkole powszechnej im. Konarskiego pan Kurator zainteresował się szczególnie wzorowo zorganizowaną centralną pracownią przyrodni-czą, obsługującą wszystkie miejscowe szkoły powszechne.

W porze popołudniowej, w związku z kreowa-niem nowych liceów pedagogicznych Pan Kura-tor zwiedził budynki szkolne w Starym Sączu w celu stwierdzenia ich przydatności dla ewen-tualnego pomieszczenia liceum pedagogicznego.

Dnia 17-go lutego pociągiem wieczornym odjechał pan Kurator do Krakowa.

Szkolnictwo powszechne.

Dnia 6 lutego odbyło się miesięczne posiedze-nie Wydziału Szkolnictwa Powszechnego pod przewodnictwem Pana Kuratora. Omówiono wy-konane prace w grudniu i styczniu i zaprojekto-wano prace na miesiąc luty. Przy sposobności sprawozdań z dokonanych wizytacji p. Kurator ustalił szereg wytycznych dla racjonalnego zu-żytkowania czasu przez inspektorów i podinspek-torów szkolnych, a następnie dokonano tym-czasowego przydziału nowych etatów nauczy-cielskich dla poszczególnych obwodów szkol-nych.

Dnia 8-go lutego odbyło się zebranie okrę-gowych instruktorów dla szkół powszechnych pod przewodnictwem naczelnika Wydz. I. p. Ka-bacińskiego przy udziale p. Wizytatora Bursy. Instruktorzy zdali sprawę z prac dokonanych w terenie i otrzymali wytyczne dla dalszej pra-cy. Na tym zebraniu omówiono również spra-wę pomocy naukowych dla szkół powszechnych.

Dnia 13-go lutego odbyło się posiedzenie Za-rządu Okr. Tow. Popierania Budowy Publ. Szkół Powszechnych pod przewodnictwem Prezesa Tow. prof. Dra Szafera. Omówiono działalność Tow. za rok 1936, przygotowano sprawozdanie finansowe za rok 1936 dla komisji rewizyjnej oraz ustalono zasady preliminarza na rok 1937. Nadto załatwiono szereg spraw bieżących.

W dniach od 3—7 II. odbyły się egzaminy eks-ternów z programu W. K. N. na Państwowym W. K. N. w Krakowie.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli.

W dniach 29-ego i 30-ego stycznia odbył się w Krakowie doroczny okręgowy zjazd kierowni-ków ognisk i grup metodycznych. Obrady, które toczyły się w gimnazjum III im. Sobieskiego, zagał Pan Kurator Stypiński, obecny na zjeź-dzie w ciągu całego pierwszego dnia. Przewod-niczył obradom nacz. Gałęcki. Tematem obrad w dniu pierwszym były zagadnienia wychowaw-czo-dydaktyczne, wysunięte przez Kuratorium w tegorocznym programie pracy na odcinku szkolnictwa średniego, a mianowicie: 1) zagad-nienie notatek uczniowskich, prac piśmiennych i zeszytów oraz 2) zagadnienie pracy domowej ucznia. Kierownicy ognisk uprzednio przemy-śleli obydwa zagadnienia, względnie przepraco-wali je zespołowo na terenie swych ognisk i wy-luszczając poglądy na pomienione sprawy, wy-wołali na zjeździe żywą wymianę zdań. Dysku-sja ta dała Kuratorium obfity materiał, który przepracowany zostanie w Wydziale Szkolnictwa Średniego i ponownie poddany pod dyskusję na kwietniowym okręgowym zjeździe Dyrektorów, po czym dopiero wydane zostaną dla szkół od-powiednie wskazówki. W drugim dniu zjazdu kierownicy ognisk składali sprawozdania ze swej działalności oraz ze stanu nauczania po-szczególnych przedmiotów w rejonach ognisk.

W dniach 11-go, 12-go i 13-go lutego odbyła się w Żywcu trzecia z rzędu i ostatnia trzydni-o-wa konferencja nauczycieli fizyki i chemii, po-święcona sprawom ćwiczeń laboratoryjnych oraz organizacji pracowni. W konferencji, pro-wadzonej przez instruktorów ministerialnych pp. Alichniewicza, Gaweckiego i Harabaszew-skiego, wzięło udział 50 nauczycielek i nauczy-cieli szkół średnich z Będzina, Zawiercia, Dą-browy Górniczej, Sosnowca, Chrzanowa, Oświę-cimia, Białej, Żywca, Zakopanego, Rabki, Nowe-go Targu, Jordanowa, Kęt, Wadowic, Nowego i Starego Sącza, Grybowa, Jasła i Gorlic. Kura-torium reprezentowali pp. wizytatorzy Baliński i Komar. Uczestnicy konferencji zwiedzili w chwilach wolnych od zajęć niektóre zakłady przemysłowe Żywca oraz zaporę wodną w Po-rąbce.

Naczelnik Wydziału Szkolnictwa Średniego poza szkołami swojego rejonu wizytował w sty-czniu i lutym gimnazja państwowe w Chrzano-wie, OO. Salezjanów oraz im. S. Konarskiego w Oświęcimiu, państwowe w Końskich oraz prywatne w Skarżysku-Kamiennej.

W lutym b. r. zorganizowane zostały Pań-stwowe Komisje Egzaminacyjne, które w marcu b. r. przeprowadzą następujące egzaminy:

- 1) gimnazjalne egzaminy dojrzałości dla eks-ternów,
- 2) egzaminy dla eksternów z 6-ciu klas szkoły średniej,
- 3) egzaminy uzupełniające z jęz. łacińskiego i polonistyczne,

4) egzaminy dla reprobowanych abiturientów gimnazjalnych na podstawie § 54 regulaminu egzaminów dojrzałości.

Egzaminy odbędą się w następujących gimnazjach:

1) Kraków I — egzaminy z 6-ciu klas (humanistyczne) dla 51 kandydatów,

2) Kraków VIII — egzaminy z 6-ciu klas (mat.-przyrodn.) dla 51 kandydatów,

3) Kielce (Żeromskiego) egzaminy z 6-ciu klas dla podoficerów z Częstochowy, Kielc i Radomia (typ human. i mat.-przyr.) dla 25 kandydatów, Razem 127 kandydatów.

4) Kraków II — egzaminy dojrzałości (hum.) dla 48 kandydatów,

5) Kraków I — egzaminy dojrzałości (hum.) dla 48 kandydatów,

6) Kraków IX — egzaminy dojrzałości (mat.-przyr.) dla 32 kandydatów.

Razem dla 128 kandydatów.

7) Kraków VII — egzaminy uzupełniające (z j. łacińskiego i polonistyczne) — dla 8 kandydatów i powtórne egzaminy dojrzałości dla 11 kandydatów, — razem dla 19 kandydatów.

Ogółem utworzono 7 Komisji Egzaminacyjnych dla (127+128+19) = 274 kandydatów.

Wyniki egzaminów podane będą w osobnym sprawozdaniu i obejmować będą dane, dotyczące eksternów z terminu wrześniowego 1936 r. i marcowego 1937 roku, t. j. całego roku szkolnego 1936/37.

Szkolnictwo zawodowe.

W związku z planami organizacyjnymi szkół technicznych według nowego ustroju bawił w styczniu b. r. w Radomiu p. inż. Hensel, naczelnik wydziału szkół technicznych i rzemieślniczo-przemysłowych Ministerstwa W. R. i O. P. wraz z wizytatorem min. inż. J. Kieresant-Wisniewskim.

P. Kurator Stypiński zwiedził szkoły zawodowe prywatne Stow. Samopomoc (żeńską) w Sandomierzu, Tow. „Przyszłość“ w Zawichoście (męską) oraz sejmikową ludową szkołę rolniczą w Mokoszyńcu.

Doniosła zmiana dokonana się w niższym szkolnictwie rolniczym. Oto Ministerstwo WR. i OP. zarządziło z nowym rokiem szkolnym, tj. z dniem 15 stycznia b. r. reorganizację szkół ludowych rolniczych na szkoły przysposobienia. Odtąd będą się nazywały: dla młodzieży męskiej szkołami przysposobienia rolniczego, dla dziewcząt zaś szkołami przysposobienia gospodyń wiejskich. Rozporządzenie to dotyczy samorządowych szkół o jedenastomiesięcznym kursie nauki. Natomiast szkoły prywatne rolnicze oraz dwuzimowe (trzysemestralne) zachowują swój dotychczasowy ustrój.

Prócz tego szkoły dwuzimowe otrzymały nowe programy nauki. Szkoły prywatne żeńskie mogą dostosować naukę do programów obowiązujących szkoły przysposobienia gospodyń wiejskich. O programy te można się zwrócić do Kuratorium.

Obserwujemy wzmożoną akcję szkół handlowych w dziedzinie dokształcania kupiectwa.

Z ostatnio nadeszłych sprawozdań widocznym jest pomyślny rozwój kursów, zorganizowanych przy szkołach handlowych w Radomiu, Kielcach, Jasle, N. Sączu, Żywcu i w Krakowie przy 2-letniej Szkole Kupieckiej, gdzie zorganizowany jest kurs dla bezrobotnej inteligencji. Projektowany jest również w m. marcu kurs w Ostrowcu.

Życzyć by należało dalszego rozszerzania i pogłębiania tej, tak niezmiernie ważnej w naszych stosunkach gospodarczych akcji.

Inicjatorom i wykonawcom, którzy przeważnie pracują bezinteresownie, należy się szczerze uznanie.

Ośrodki metodyczne techniki i organizacji handlu oraz towaroznawstwa, powstałe w miesiącu grudniu 1936 r. w Krakowie, zorganizowały w dn. 30. I. 1937 konferencję naucz. towaroznawstwa, a w dn. 3. II. 1937 naucz. komercjalistów. — I. konferencja odbyła się z udziałem znanego w Krakowie kupca branży metalowej p. Albina Jaworskiego, który przeprowadził w Szkole Kupieckiej b. interesującą pod względem fachowym lekcję. Następną konferencję naucz. towarozn. wyznaczono na dz. 20. III. 37. w Gimnazjum Kupieckim w Kielcach, a komercjalistów — na dz. 6. III. 37 w Żeńskim Gimnazjum w Krakowie.

Konferencja nauczycieli jęz. nowożytnych w szk. handl. woj. Kieleckiego odbędzie się w Kielcach w połowie marca.

Współpraca Kuratorium i szkół handlowych ze sferami gospodarczymi stale się pogłębia i przyjmuje coraz bardziej zorganizowane formy, czego dowodem jest powołanie przy obu Izbach Przemysł.-Handlowych Komisji Kształcenia Zawodowego. Analogiczne komisje powstawać będą również przy organizacjach lokalnych zrzeszonego kupiectwa dla spraw wybitnie miejscowych.

Ponadto przewidywana jest w II połowie kwietnia konferencja, zwołana przez Kuratorium dla spraw szkolnictwa handlowego obu województw.

Kwestia współdziałania Wydziału szkolnictwa zawodowego z czynnikami, reprezentującymi świat gospodarczy, przybrała obecnie oficjalne kształty.

Jak wyglądało dotychczas to kontaktowanie się?

Otóż stwierdzić należy, że od szeregu lat Wydział szkół zawodowych naszego Kuratorium utrzymywał kontakt ze sferami przemysłowymi, rzemieślniczymi, kupieckimi oraz rolniczymi na obszarze województw kieleckiego i krakowskiego, aby je zainteresować żywotnymi zagadnieniami szkolnictwa zawodowego, które przecież dostarcza wykwalifikowanych fachowców dla potrzeb życia gospodarczego. W wydziale naszym tkwiło zdawna przeświadczenie, że należy zapytywać sfery gospodacze, jakich im ludzi potrzeba, z jakim przygotowaniem zawodowym, z jaką wiedzą i umiejętnością, z jakim wyrobieniem praktycznym, aby przypadkiem przez wypuszczanie narybku pracownika niewłaściwie przygotowanego do zawodu nie postawić wogóle pod znakiem pytania samej szko-

ly. Bo i cóż komu po szkole, jeśli ona jest oderwana od życia praktycznego i nie liczy się z jego istotnymi wymaganiami?

To też u nas dość często nawiązuje się porozumienie czy to z oficjalnymi reprezentantkami przemysłu i handlu — z Izbami Handlowo-Przemysłowymi, krakowską i kielecką przez osobisty kontakt lub pisemny czy ze związkami przemysłowców (np. w Sosnowcu, Radomiu, w Krakowie), z Tow. Technicznym i Stow. Inżynierów, które — trzeba to przyznać — bardzo życzliwie odnoszą się do zagadnień szkolenia zawodowego i interesują się nimi. To samo da się powiedzieć o Izbach Rzemieślniczych w Krakowie i w Kielcach, gdzie potrzeby naszych szkół spotykają się ze zrozumieniem i życzliwym poparciem. W Izbach tych istnieją osobne komisje oświaty zawodowej, interesujące się ustrojem szkół, praktykami absolwentów, zagodnieniami wychowawczymi, pomocą materialną, nawet dożywianiem młodzieży i koloniami wypoczynkowymi dla niej (np. na terenie działania kolonii wypoczynkowych krak. Towarzystwa Kolonii). Tak pojęta pomoc i współdziałanie wzbudza najgłębszy szacunek dla sfer gospodarczych zawodowych. Niektóre szkoły ze swej strony dbają o utrzymanie serdecznych stosunków (np. inż. Nawrocki jako dyrektor Dzielnej Szkoły Dokształcającej Zawodowej w Krakowie utrzymuje żywe współzycie Szkoły swojej ze sferami rzemieślniczymi). A z cechami zbiorowymi na prowincji styka się wizytator i konferuje przy każdej nadarzającej się sposobności.

Również od blisko dziesięciu lat rozwija się współdziałanie z kupiectwem. Nietylko na terenie urzędowej jego reprezentacji w Izbie Handlowej; nietylko w zawodowym zespole Kongregacji Kupieckiej lub Stowarzyszeniach Kupców Polskich, które są przeważnie właścicielami prywatnych szkół handlowych. Ale i w jednostkowych świadczeniach wymiennych, gdy kupca-branżystę zaprasza się do gmachu szkoły handlowej, aby urządził pokaz z zakresu handlu towarowego z wyjaśnieniami bezcennymi dla nas, bo opartymi na wieloletnim doświadczeniu kupieckim, albo gdy nawzajem nauczyciel naszej szkoły handlowej w cyklu wykładów z techniki reklamy, z księgowości lub korespondencji, czy z towaroznawstwa daje praktykom zawodowym podkład teoretyczny, którego im nieraz bardzo potrzeba.

Wizytator szkół rolniczych utrzymuje kontakt nie tylko z Izbami Rolniczymi, ale bierze udział w komisjach szkolnych wraz z reprezentantami sfer rolniczych. Kontaktuje się z Przysposobieniem rolniczym i z kołami gospodyń wiejskich.

Wreszcie z odnośnymi wydziałami obydwu Urzędów Wojewódzkich istnieje kontakt jako z reprezentacjami samorządów terytorialnych niezależnie od porozumień z samorządami gospodarczymi, właściwymi dla naszego terenu. Nawet w Komisji Doradczej Funduszu Pracy uczestniczy naczelnik Wydziału szkolnictwa zawodowego jako delegat Kuratorium.

Ale wszystkie te kontakty są dyktowane tylko wycuciem potrzeby — ba, nawet konieczności — współdziałania szkoły zawodowej z życiem i pracą zawodową. Nie były nigdy wynikiem jakiegoś nakazu Ministerstwa. Prostu traktowaliśmy je jako logiczne wskazanie, wynikające również z poczucia interesu samego szkolnictwa jak i życia gospodarczego, któremu dostarczamy zawodowców.

Dopiero teraz wskutek pojawienia się okólnika p. Ministra Świętosławskiego z 7 grudnia ub. roku Kuratorowie będą już z obowiązku zapraszali przedstawicieli świata gospodarczego na narady w celu zasięgnięcia ich opinii i zdania w sprawach ustrojowych i programowych naszych szkół, w sprawach praktyk uczniów i nauczycieli, subwencjonowania i zaopatrywania szkół w urządzenia i pomoce naukowe oraz dla wszelkich innych zagadnień, w których taka współpraca będzie interesowała obydwaj czynniki tj. szkołę i świat gospodarczy.

Oświata pozaszkolna.

Sprawa organizowania sieci bibliotek gminnych a zarazem czytelnictwa na wsi w oparciu o stałą bibliotekę w siedzibie zarządu gminnego oraz o komplety ruchome książek przez tę bibliotekę wysyłanych zyskuje sobie nie tylko coraz więcej uznania, ale powoduje rzetelny wysiłek finansowy poszczególnych zarządów gminnych. Kwotom wstawianym do budżetów gminnych towarzyszy w równym stopniu wysiłek organizacyjny ze strony oddanych tej sprawie pracowników samorządu terytorialnego, w szczególności sekretarzy gmin. Biblioteki gminne uzupełniają w ten sposób na miejscu lukę, która dotychczas istniała i przychodzi z pomocą działalności powiatowych central bibliotecznych tworzonych przez władze szkolne przy pomocy finansowej wydziałów powiatowych. Biblioteki bowiem powiatowe spełnić muszą rolę specjalną, kompletując i wysyłając książki dla zespołów i placówek oświatowych, gdy tymczasem biblioteki gminne służyć mają przede wszystkim ogółowi mieszkańców wsi i propagandzie powszechnego czytelnictwa.

Ten pożyteczny ruch zakładania bibliotek gminnych zauważyć się dał między innymi w powiecie radomskim, pozbawionym dotychczas zupełnie tego typu bibliotek.

W roku ubiegłym zorganizowano pierwszą bibliotekę gminną w Błotnicy (sekretarz gminy p. Deja Ludwik), która liczy obecnie już 1400 tomów a przy pomocy 12 kompletów ruchomych obsługuje sąsiednie gromady.

W roku bieżącym zaś przystąpiono do zorganizowania podobnej biblioteki w Białobrzegach. Przy zgodnej współpracy zarządu gminnego (sekretarz gminny p. Laukus-Szarin) i miejscowego Ogniska Związku Nauczycielstwa Polskiego zorganizowano zbiórki książek, które opracowano technicznie a następnie w formie kompletów w osobnych szafkach wysłano do poszczególnych gromad. Poza tym uchwałą Ogniska Z. N. P. postanowiono przekazać w depozyt bibliotece gminnej książki zakupywane ze

składek miesięcznych nauczycielstwa. Biblioteka posiada możliwość stałego rozwoju i powiększenia swego księgozbioru ze względu na dotację gminy, która przeznaczyła w budżecie kwotę 480 zł na kupno nowych książek oraz urządzenia biblioteki, a nadto udzieliła pomieszczenia w osobnym lokalu w urzędzie gminnym.

Wielkie znaczenie o praktycznych następstwach dla pracy oświatowej posiadają odbyte niedawno w Ministerstwie W. R. i O. P. konferencje poświęcone aktualnym sprawom oświaty pozaszkolnej. W konferencjach tych brał udział jako delegat Kuratorium p. Kołakowski, kierownik Oddziału Oświaty Pozaszkolnej Kuratorium. Na konferencjach omawiane były szczegółowo i dyskutowane przede wszystkim sprawy ustosunkowania się samorządu terytorialnego do budżetów na cele oświaty pozaszkolnej.

Dzięki należytej ocenie tej sprawy ukazało się zarządzenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, zawierające wskazówki dla władz nadzorczych co do ustalania i zatwierdzania budżetów związków samorządowych i odpowiedniego poparcia pod względem finansowym zamierzeń oświatowych w powiatach i gminach.

Zagadnieniem o zasadniczym znaczeniu była również sprawa właściwego zorganizowania szeroko pojętej akcji kształcenia i dokształcania przedpoborowych analfabetów.

Ponieważ duża ilość analfabetów stających do poboru a następnie wcielanych do szeregów armii utrudniała należyte przygotowanie żołnierza do jego obowiązków obrony Państwa — Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wystąpiło z szeroko pomyślaną akcją organizowania kursów oświaty pozaszkolnej dla analfabetów w wieku przedpoborowym.

Inicjatywę Ministerstwa i plan organizacyjny podjęło również Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego w powiatach górskich województwa krakowskiego, gdzie wskutek niekorzystnych warunków komunikacyjnych i znacznego oddalenia szkół od siebie dał się stwierdzić największy procent analfabetów w stosunku do innych powiatów w Okręgu.

W tej chwili pracuje w obwodzie gorlickim, nowosądeckim, nowotarskim, wadowickim i bialskim (powiat żywiecki) kilkadziesiąt kursów dla przedpoborowych.

Pomocy instrukcyjnej i materialnej (pomoc naukowej i rzeczowej) udzieliły władze szkolne i częściowo już samorząd powiatowy i gminny (opał i światło).

Na szczególnie podkreślenie zasługuje obywatelskie stanowisko Zarządu Gł. Związku Nauczycielstwa Polskiego, który pomimo braku funduszy na opłacanie godzin pracy na kursach dla przedpoborowych wezwał zrzeszone w nim nauczycielstwo do podjęcia się bezinteresownie trudu nauczania na kursach poza normalną pracą zawodową.

Higiena.

W dniach od 7—9 stycznia br. odbył się w Krakowie kurs dokształcający z zakresu higieny szkolnej dla kierowników i nauczycieli publicznych szkół powszechnych Okręgu.

W kursie wzięło udział 72 nauczycieli (ek) wyłącznie szkół zamiejscowych, pozbawionych opieki higieniczno-lekarskiej. Nauczycielstwo tych szkół, zmuszone do samodzielnego ustosunkowania się do zagadnień zdrowotnych w pracy szkolnej, przybyło na kurs w charakterze ochotników, pragnąc bliżej zapoznać się z zagadnieniami współczesnej higieny szkolnej.

Program kursu nastawiony był w kierunku praktycznym. Wykłady teoretyczne zredukowano do koniecznego minimum, kładąc największy nacisk na te zagadnienia higieniczne, które nauczycielstwo może zrealizować w swych szkołach. Prócz wykładów uczestnicy przeszli kurs pomocy w nagłych wypadkach — ćwicząc się praktycznie w najważniejszych zabiegach ratowniczych.

W związku z programem kursu odbyto wybieżki do poradni przeciwgruźliczej, do poradni szkolnej dla młodzieży z wadami wymowy, do świetlicy młodzieży P. C. K. oraz zwiedzono państw. gimnazjum żeńskie im. Król. Wandy.

Harcerstwo.

W dniach 24 października w Wadowicach, 21 listopada w Częstochowie, 5 grudnia w Białej, 5 lutego w Radomiu odbyły się w inspektoratach konferencje jednodniowe, na których omówiono stan ilościowy i jakościowy harcerstwa i ruchu zuchowego w szkołach powszechnych danego obwodu i ustalono wytyczne współpracy hufcowych z delegatami inspektorów szkolnych w zarządach obwodów Z. H. P. W konferencjach brali udział hufcowi i nauczyciele zaawansowani w pracy harcerskiej.

W czasie od 2 do 10 stycznia odbyły się kursy instruktorskie zimowe dla kierowników pracy zuchowej w Ojcowie — dla województwa krakowskiego, wzięło udział 36 uczestników; w Zwardoniu — kurs przodowników narciarskich dla chorągwi zagłębiowskiej i w Zakopanem — kurs zastępowych i drużynowych chorągwi radomskiej. Kolonij młodzieżowych harcerskich odbyło się w czasie ferii zimowych 34.

W czasie od 21 do 31 stycznia odbył się w ramach szkoły instruktorskiej zuchowej w Nierodzimiu kurs dla nauczycieli z Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Kurs wyszkolił kierowników i opiekunów pracy zuchowej w szkołach powszechnych. Wzięło udział 18 uczestników z 14 środowisk.

W Krakowie po Walnym Zjeździe Okręgu ukonstytuował się nowy Zarząd Okręgu Z. H. P., z prezesem p. Dr Radzyńskim na czele. Pan Kurator, jako swego delegata do Zarządu Okręgu w Krakowie, wyznaczył p. Nacz. Dr Emila Podkówkę, jako delegata do Zarządu Okręgu w Kielcach p. Wiz. Marię Chrzanowską.

Wykaz czasopism

prenumerowanych przez Centralną Bibliotekę Nauczycielską O. S. K.
w roku 1937.

- Czasopisma ogólne:** Przegląd Współczesny. — Przegląd Powszechny. — Nowa Książka. — *rodnicze. — Przyroda i Technika. — Morze. — Ziemia.*
- Czasopisma literackie:** Polonista. — Pamiętnik Literacki. — Ruch Literacki. — Pion. — Prosto z Mostu. — Wiadomości Literackie. Marchoń.
- Czasopisma pedagogiczne:** Chowanna. — Głos Nauczycielski. — Gimnazjum. — Kultura i Wychowanie. — Kwartalnik Pedagogiczny. — Kwartalnik Psychologiczny. — Miesięcznik Pedagogiczny. — Muzeum. — Oświata i Wychowanie. — Przegląd Pedagogiczny. — Polskie Archiwum Psychologii. — Praca Szkolna. — Przyjaciel Szkoły. — Ruch Pedagogiczny. — Szkoła Specjalna. — Zrąb.
- Czasopisma historyczne:** Kwartalnik Historyczny. — Niepodległość. — Reformacja w Polsce. — Polityka Narodów.
- Czasopisma przyrodniczo geograficzne:** Czasopismo Geograficzne. — *Czasopismo Przyrodnicze. — Przyroda i Technika. — Morze. — Ziemia.*
- Czasopisma z zakresu wychowania fizycznego:** Wychowanie Fizyczne.
- Czasopisma z zakresu filologii klasycznej:** Kwartalnik Klasyczny.
- Czasopisma neofilologiczne:** Neofilolog.
- Czasopisma z dziejów Śląska:** Zaranie.
- Czasopisma zagraniczne:** Die Erziehung. — Vergangenheit und Gegenwart. — Zeitschrift für Pädagogische Psychologie. — Neue Jahrbücher für Wissenschaft und Jugendbildung. — Zeitschrift für Geopolitik. — Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft. — Schol And Society. — L'Education. — Bulletin du Bureau Internationale d'Education (Genève).

Uwaga: Z czasopism korzystać można jedynie na miejscu w bibliotece. Do domu i na prowincję nie wypożycza się.

Wykaz dzieł nabytych

przez Centralną Bibliotekę Nauczycielską O. S. K. w czasie od dnia 1 stycznia do dnia 1 lutego 1937 r.

- Ambroziewicz Wiktor:** Sztandar szkolny. 1934.
- Bergmann Paul:** Soziale Pädagogik. 1900.
- Bourjade Jean:** L'intelligence et la pensée de l'enfant. 1937.
- Górski Konrad:** Stanisław Krzemiński. Człowiek i pisarz. 1936.
- Hertz Aleksander:** Główne kierunki społeczno-polityczne, a ruch oświatowy. 1935.
- Ingarden Roman:** O poznawaniu dzieła literackiego. 1937.
- Karpińska Irena:** Dekoracje i kostiumy, estetyka wnętrza, zajęcia zdobnicze w świetlicy. 1936.
- Kulczycki Aleksander:** Charakterologia F. Künkla. 1937.
- Lewak Adam:** Dzieje emigracji polskiej w Turcji. 1831—1878. 1935.
- Marouzeau Jan:** Pogadanki o łacinie. 1930.
- Morawski Kazimierz:** Źródło rozbioru Polski. 1935.
- Müller-Freienfels R.:** Die Hauptrichtungen der gegenwärtigen Psychologie, 1933.
- Oderfeldówna Anna:** Młodzież przedmieścia. Z badań ankietowych na Ochocie. 1937.
- Pallat und Lebede H.:** Jugend und Bühne. 1924.
- Rybczyński Witold:** Repetytorium matematyki w zadaniach. 1931.
- Sienicki Stefan:** Sklep detaliczny. 1936.
- świętosławski Wojciech:** W zbiorowej pracy nad rozwojem kultury. 1936.
- Szymanowski Wacław:** Listy o wypadkach w Polsce w latach 1861—1862. 1936.
- Taras Ludwik:** Pragmatyka nauczycielska. 1937.
- Windakiewicz S.** Romantyzm w Polsce. 1937.
- Wojciechowski Konstanty:** Przewrót w umysłowości i literaturze polskiej po roku 1836. 1928.
- Wojciechowski Zygmunt:** Mieszko I. i powstanie państwa Polskiego. 1936.
- Zawodziński Karol W.:** Zarys weryfikacji polskiej. Część I. 1936.
- Związek Nauczycielstwa Polskiego:** O właściwy poziom kształcenia nauczycieli szkół powszechnych w Polsce. 1936.
— O właściwy stosunek do pracy nauczyciela. 1936.

Centralna Biblioteka Nauczycielska

Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Krakowie

Biblioteka posiada około 38.000 tomów dzieł naukowych i prenumeruje 76 czasopism w języku polskim i obcych.

Wykupienie legitymacji (à 1 zł) uprawnia do bezpłatnego korzystania z Biblioteki i Czytelni czasopism C. B. N.

Prawo korzystania z Biblioteki przysługuje nauczycielstwu wszelkiego typu szkół państwowych, oraz urzędnikom Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Nauczyciele szkół prywatnych, oraz słuchacze kursów pedagogicznych wykupują legitymacje, uprawniające do korzystania z Biblioteki za przedłożeniem zaświadczenia swych dyrekcji.

Zamówione książki wysyła Biblioteka pocztą, po uzyskaniu gwarancji od dyrekcji, Inspektoratów, lub kierownictw szkół, że za ich zwrot biorą odpowiedzialność.

Biblioteka zaopatrzona jest w dzieła z wszystkich dziedzin wiedzy, jednak specjalnością jej są działy: pedagogiczny, czasopism, archiwum podręczników szkolnych, oraz oświaty pozaszkolnej.

O świeżo nabytych dziełach zawiadamia Biblioteka nauczycielstwo za pośrednictwem „Dziennika Urzędowego“.

WYPOŻYCZALNIA i CZYTELNIA

otwarte:

codziennie (z wyj. niedziel i świąt)

od godz. 9-30 — 13 i od 16 — 19.